

دفتر المشايخ

مياكل صاحب

پيژندنه

تولونگی

داسلامی اثار و مسائل و علمی او ادبی توتلند

د

جناب حاجی اغا د

نظر لاندی

د - ۱۳۶۲ - هجری لمريز کال د ميزان مياشت

د فخر الشاى

ميا كل صاى

پيژندنه

ټولونكى

د اسلامي اثارو د سائلو علمي او ادبي ټولنه

د

جناب حاجي اغا

نظر لاندې

د - ۱۳۶۲ - هجري لمريز کال د ميز مياشت

د مترجم خو خبری

دغه رساله چه د افغانستان د کاپيساد ولايت د کتاب
د جناب فخرالشاخ مياکل صاحب "رحمت الله عليه" په باب ليکلی شوی
د ده يوه داښه هنداره ده چه په هغی کی د دغه اسلامي لوی
شخصيت او د طريقت او سلوک د مرشد پيداښت، نسب، علی
مقام، تصوفی ژوند، د سياست مدارانو او حاکمانو په مخکښ
هغه د جرات او صراحت وينا او د الحاد او فساد په مقابل کی دهغه
د اعتصاب او مظاهري د قيام او د جهاد او هجرت حقيقت او
واقعيت ښه برېښي او د دغه رساله پخپلو اړرښتناکو محتوياتو او
خپله ونکو حقائقو سره علاقه مندانو ته د علم او معرفت، تصوف
او طريقت، جهاد او ايشارنه هېریدونکی سوغات په مخکی
ږدی.

مرحوم فخرالشاخ که د "کل نفس ذائق الموت" په حکم له دنيا څخه
سترگی پټي کړی ولی پخپلو علی خدامتونو، د طريقت او سلوک
په ښودلو، د اسلام د قدسیت څخه په دفاع کولو او د باطل او
فساد د عناصرو او عواملو په مقابل کی په جهاد کولو د حق مینو
مسلمانانو په نظر کی څرکند شخصيت او د اسلام په باب دهغه پاکی

هیلې او په زړه پورې هلې ځلې د پند او عبرت کټور درسونه او
د پیروي ستړۍ بنوټی دی.

مرحوم فخرالشاخ "پخپل مدرسي او تعليمي دريځ سره د علم او
معرفت چراغونه او پخپلې خانقاه او پخپل تصوفي مقام او طريقت
سره د حق او حقيقت مینان منځ ته راوستل او په رياضت او معنوي
تصفيي سره يې د مريدانو او علاقه مندانو د نفسونو تهذيب او
د هغو د روحانيت بڼه توب او کمال په بڼه توگه ترسره کړ.

مرحوم فخرالشاخ رحمه الله عليه خپل ژوند او عمل د اسلام
د دوه و شعارونو په اساس غوره کړې و چې يو يې محراب اوبل يې
منبر دی يعنې:

په محراب کې يې د واحد لا شريک خداي سره راز او نيا ز
کاره او د عبادت په وسيله يې د الهي رضا او قرب غوښتنه کوله
او منبر يې د اسلامي مباديو او حقايقو او د ژوندانه د تنظيم او بڼه
توب د لارو او عوا ملو وسيله ښودله.

مرحوم فخرالشاخ رحمه الله عليه خپل ژوند څنگه چې په يوه روايت
د حق لاري قهرمان شهيد او ستيد شباب اهل الجنة حضرت امام حسين
رضي الله عنه او په بل روايت د دغه لوی مجاهد له ايبانه ډکه او
غيرتمنه خور بي بي زينب رضي الله عنها وييلې:

"الحياة عقيدة وجهاد" خپل ژوند يې د اسلامي عقيدې او اسلامي
جهاد په اساس کوڅولی و. او جهاد يې په عام مفهوم سره تطبيق

کړی و یعنې:

د حمید یه د مبارکې مدرسې په موجودیت د علم او معرفت په وسیله د ناپوهۍ سره - د دعوت او تبلیغ له لارې د باطل، فساد، انحرافاتو، ظلم او ناروا سره - د مجاهدو عناصرو په پاڅون او قیادت د ملحدانو او متجاوزینو سره -

هو! دا باید وویل شي چې دغه د حقې لارې لوی مجاهد څه چې ئې رسېده د خپل اسلامي دین او خپل اسلامي هیواد د خوندي ساتلو په لاره کې ئې هیڅ کمې نه دي کړي او نه ئې په دغه لاره کې د دښمنانو او جابرانو د قدرت د تهدید په مقابل کې د کومې ویرې او خطر احساس کړی دی او نه ئې د خپل اسلامي رسالت د سرتو رسولو په لاره کې د مادیاتو او د نیوی مقامونو په لومه کې پرېوتی دی بلکه څنګه چې پوهیده او څنګه چې د اسلامي حقیقي لوی درد خاوند ؤ تل ئې د افغانستان مسلمان او غیرتي اولس او بیاني انغافي مهاجرینو او مجاهدینو ته وخت په وخت د اتحاد او جهاد بلنه ورکوله او بې اتفاقۍ او بې نظمی ئې د مسلمانانو د پاره لوی خطر او مصیبت بنوده - دغه د اسلام او مسلمانانو د خیر غوښتونکي په هلو ځلو کې څه هم تر یوې اندازې د اسلامي ډلو او مجاهدینو تر منځ اتحاد وشو ولی د بشپړ اتحاد او د ملحدانو او د دین او انسانیت د دښمنانو له منکولو څخه د افغانستان د اسلامي خاورې د ازادۍ لوی ارمان ئې د ځان سره

د یو، (انا لله وانا اليه راجعون) زموږ د ټولو هیله داده چه
 لوی او مهربان خدای دی پخپل فضل او عنایت سره د مرحوم
 وروسته پاتې کسانو او بیاد هغه خلیفه گانو او نایابو ته توفیق
 ورپه برخه کړی چه د هغه اسلامي هیلی په بڼه توک تر سره
 کړی او د هغه په شان د اسلامي خدمتونو مصدر وکړی. ومن
 الله التوفیق " بشار "

ربیع الاول ۱۴۰۰ هـ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين، والصلوة والسلام على سيد الانبياء والمرسلين
وعلى آله وصحبه اجمعين وبعد،

فخرالشاخ (جناب میاگل صاحب) دده دخپلوانو دخبر په اساس
د - ۱۳۶۲ هجری لمریز کال دمیزان په نهمه ورځ د مارکیږ په
څلورو بجو او پنځه ویشتو دقیقو او د ۱۴۰۳ هجری قمری کال د
ذوالحجی په څلورو یشتو د حج له ادا کولو څخه وروسته په مکه معظمه
کی وفات شو او په جنة المعلى کی دفن شو او دمیزان په شپاړسمه
او اولسمه نیټه د هغه فاتحه په پېښور کی واخستله شوه او په فاتحه
کی ئی په زرگونو زرگونو تنو عالمانو، دوستانو، مهاجرینو
او مجاهدینو او نورو کډون وکړ.

ددی دپاره چه د افغانستان دغه اسلامي ستر شخصیت او د حق
رډی لوی مجاهد معرفی کړو. دادی ددغه مرحوم د ژوندانه حالات
په دغه ورپه رساله کی په لاندی ډول خپریری:

دغه رساله چه د جناب فخرالشاخ میاگل صاحب په باب په لږ
وخت کی په ډېری چټکتیا سره لیکل شوی د ا معنی نلری چه کوندی
د هغه د ژوندانه ننوتل اړخونه یاد شوی او د نورو مؤلفینو د پاره
ددغه مرحوم د ژوندانه په علمی، تصوفی او اخلاقی اړخونو او
د باطل او ناروا په مقابل کی د هغه د جهاد او مبارزی په ساحو کی

دخبری اویاده فی حای نشته. کلا وحاشا. یعنی داسی نه ده بلکه ددغه عارف شخصیت فضائل دومره ډیر دی که دهغو په باب ډېری رسالی و لیکل شې نو حای فی شته البته دادقلم او فضل د خاوندانو په همت اړه لری چه کوم وخت ددغه مرحوم په باب نور پاقی معلوما ترلاسه کړی هغه و لیکي او خپور فی کړی.

ددی یادونه هم باید وکړو چه یوه بله رساله د شیخ الاسلام صاحب مبارک کتاب) تر عنوان لاندی هم شته چه په هغی کی د مرحوم فخرالشایخ د محترم پلار د علمی او تصوفی ژوند خد برهڅ پیل شوی او په هغی کی د مرحوم فخرالشایخ سره چه په هغه وخت کی لا ژوندی ؤ هم یادونه شوی ده او څنگه چه دغه رساله د مرحوم فخرالشایخ په ژوندانه کی لیکل شوی نو هغه پخپل اصلی حالت پرېږدو او اگر که ددغی رسالی د چاپولو په وخت کی دا صلاح او تعدیل امکان هم شته. او په هغی کی د فخرالشایخ د وفات یادونه باید هم شوی وی مگر د وخت اوزمانی د ترتیب له هغی اودا چه دغه رساله دهغه په ژوندانه کی لیکل شوی نو په هغه رساله کی دهغه د ژوند او په دغه رساله کی دهغه د وفات حالت په نظر کی نیول کېږی.

د مرحوم میاگل صاحب اصلی نوم شریف محمد شریف او پلار فی شیخ الاسلام مرحوم ملا حمید الله (د کتاب مبارک صاحب) دی او په ۱۳۱۹ هجری قمری کال چه د ۱۲۸۰ هجری لمریز کال سره برابر دی

دلغان د ولایت د علی شنگ په اسلام آباد کی پیدا شوی او د
شیخ الاسلام د کورنۍ چراغ ئی روښان کړی دی اوله پلار یواځنی
زوی دی چه پلار خپل ټول پام د هغه روزنی ته متوجه کړی و.

میا گل صاحب د علم، ذکر او فکریه ساحو اود فضل خاوندانو
په منځکی ورځ په ورځ د کمال لوری ته قدم اېښوده او هغه کسان
چه د هغه د روزنی دپاره ټاکل شوی و دغو ټولو کسانو کوښښ
کاوه چه شیخ الاسلام د هغو د تعلیم او تربیت څخه یادونه وکړي
او دوی داسی یو شخص ته متوجه وی چه د علم د چراغ روښانول
اود دغه کورنی فضل به په هغه پوری تعلق نیسی.

میا گل صاحب د فطری زکات له مخی د ټاکلی وخت څخه په لږه
موده کی د علمو موزده کړه وکړه اود هغه په تربیه کی د محترم پلار
اود علماؤ اود فضل د خاوندانو تاثیر زیات و مرحوم میا گل صاحب
شو چه د خپل پلار علی او تصوفی اعتماد تر لاسه کړی اود جمعی
لمونځونو امامت په غاړه واخی.

د شیخ الاسلام تر څه د جمعی د لمانځه امامت که په کتاب کی ویا
په نوروجا تونو کی لکه د کوه دامن د داؤد زائی، سبز سنگ،
چهاریکارو، قلعه بلند، دلغان د اسلام آباد اوتیر کړیو جو ماتونه
شول کوم اسان کار نه و چاچه به دغه وظیفه په ښه توگه
سرتو رسول اود هغه پسی به په زرگونو زرگونو خلک او په
سلمان و عالمان، شیخان، خطیبان اود فضل خاوندان ولاړ و

نوبیشکه هغه به د علم او فضل خاوند وچه ددغی مهمی وظیفی
دپاره به وټاکل شو.

محترم پلار د هغه ددغه راز استعداد او اهلیت څخه دپرخوښ
وچه دغه د کتاب او سجاده وارث او دغه اخلاقی او عالم ځوان به درځو
څخه یوه ورځ د پلار په ځای کښینی او د اخلاص لرونکو او د علم او
فضل د خاوندانو سترگی به روښانه کړي.

دپیشوایی او ارشاد د مرتبواو تدریج د سلسلی په نظر کی نیولو
سره سره لومړی هغه ته د شیخ الاسلام ځنی علمی او روحانی وظیفی
دروسیارلی شوی او شیخ الاسلام د هغه وظیفی د خپلی ژوری کتنی
لاندی و نیولی او هر ورځ فی د هغه د علمی چارو او عملونو څارنه کوله
او د جزئی اشتباه پیداکیدلو سره ورته فی یادونه کوله. دغه
حالت ورځ په ورځ خپلی طبیعی مرحلی وهلی او کله چی شیخ الاسلام
د رحمته الله علیه) ښه اطمینان پیدا کړ چه هغه خپله علمی، تصوفی
او اخلاقی لومړی مرحله په ښه توگه سرته رسولی او هغه د خپل
پلار منظور پوره کړی دی نو بیای هغه ته د ارشاد وظیفه وروسیارله
او څو تنه عالمان فی د هغه د مراقبت دپاره وټاکل او هغو د میاگل
صاحب د رحمته الله علیه، علمی او تصوفی اعمال د خپل نظر لاندی و نیول.
شیخ الاسلام رحمته الله علیه د څلورو طریقو یعنی د قادریه، د
نقشبندی، چشتیه او سهروردیه مرشدان لار ښود و ولی زیاتره
د قادریه طریقې تابع و او د تصوفی مراحلوپه لار څنګه چه

شیخ عبدالقادر جیلانی (قدس الله سره) ویلی میاگل صاحب ته ئی
لومری د قادریه طریقی بنودنه وکړه او د هغه څخه ئی وغوښتل
چې د تصوفی مقاماتو او احوالو په نظر کی ښوولو سره د طریقت
آداب د عمل او تطبیق لاندی ونیسی او د قادریه طریقی په بنود فی
او ورکولو پیل وکړي.

کله داسی کېده چې کومو کسانو به دا رشاد او طریقی انتشار ترلاسه
کاوه نوده خو موثره به میاگل صاحب ته حواله کېدله خو دغه
جناب هغوی د قادریه د عالی او مبارکی طریقی په حلقه کی دهنی د
اساساتو سره سم داخل کړي او بیا په قادریه طریقه کی د پوځوالی
له مشاهدنی وروسته هغه ته د دریو نورو طریقو په د نقشبندیه،
چشتیه او سرور دیه طریقی دی اجازه هم وشوه.

دغه رساله د تالیفی تنظیم په اساس د څلورو فصلونو لرونکی ده:

(۱) د مرحوم د علمی ژوند په باب.

(۲) د هغه د تصوفی ژوند په باب.

(۳) د سیاستمدارانو او حاکمی طبقی تروراندی د هغه حقه وینا.

(۴) د هغه د جهاد، هجرت او د جهاد په ساحه کی د هغه د خدمت

او فعالیت په باب.

لومړی فصل

د فخر المشائخ میاگل صاحب علمي ژوند

مرحوم میاگل صاحب تفسیر شریف، حدیث شریف، فقه شریف، اصول حدیث، صرف او نحو او نور مروجہ علوم د خپل وخت له عالمانو او فاضلانو څخه زده کړې دي ولي ددغو علومو د تدریس فرصت او موقع ورته پیدا نشوه مگر د محترم پلار شیخ الاسلام رحمته علیه لنخوا د مرحوم ژوند داسی تنظیم شو چې د تصوفی مواظلو له لاری د جانشینو د مقام دپاره برابر او خپل علمی کمال فی د علمی مجلسونو او غبرو په وسیله ښکاره کړی.

مرحوم فخر المشائخ په کله کله دینی مدرسو او تادیبي ځایونو ته تشریف ورپه. او ددغو ځایونو په باب به ئې جناب شیخ الاسلام رحمته (الله علیه) ته معلومات ورباندې کول.

مرحوم فخر المشائخ د علومو په لړ کې د قرأت او تجوید د علومو سره خاصه علاقه درلوده او په دغه باب د ډېر مهارت شهرت فی تر لاسه کړی ؤ. باید وویل شي چې یو شمېر لوی جوړماتونو د مدرسو حیثیت درلود او څوک چې به د تدریس د خلق مشر ؤ هغه به د طریق د شیخ په حیث خپله وظیفه هم تر سره کوله. البتة

هغو کسانو چه د پنجشیر درځي مدرسه مخکي کلونو کي د مرحوم
مولوي عبدالنن صاحب تر سرپرستي لاندې ليدلي دهغو کتنه
زموږ د دغې وينا تصديقونکي ده ځکه دغه جومات له يوې خوا د
لمونځ کونکو دپاره د لمانځه اواز او بيا زحای اوله بلې خوا د سلهاؤ
سلهاؤ زده کړيو دپاره د علمي زده کړو مدرسه وه او کله چه به
طالبان له دغې مدرسي څخه فارغ شول نو هغوته به د دستار بندۍ
په غونډه کي د فراغت سندونه يعنې شهادتنامي ورکول کېدلي.

دغه جومات او دغه مدرسه چه د شيخ الاسلام (رحمته الله
عليه) له خوا جوړه شوي وه د قادييه طريقي د خپرولو زحای هم و
او دغه طريقه د مرحوم عبدالنن صاحب لخوا ورکول کېدله.

د پنجشیر درځي لوی جومات چه د مرحوم شيخ الاسلام او مرحوم
خزالمشايخ (رحمته الله عليهما) د نظر لاندې و د پنجشیر د متدينو خلکو
په مرسته د پوځه بدلون سره پخپل لومړني بنسټ د مدرسي
په حيث وگرځول شو او په کي د مدرسي ټول خصوصيات لکه مدر
د تدريس خوني، درسي همال و ليش اود عالمانو غوره کول موجود و
او د دغه وخت متخصص عالمان دغه کسان و؛ مرحوم مولوي عبدالاحد
صاحب چه د دري په مولوي صاحب مشهور و. مرحوم مولوي عبدالوهاب
صاحب چه تريوه وخته د مدرسي اهتمام هم و په غاړه و، مولوي
محمد وزير صاحب او مرحوم مولوي محمد تقسيم صاحب اود اسي نور
عالمان.

مرحوم خرمشاخ ددغه جامع جومات او مدرسی او د طریقو د
خپرولو دحای په نسبت د پنجشیر د خلکو سره خاصه علاقه درلودله
او کله چه به پنجشیر ته راتلل نو د جومات او مدرسی کتنه به ئی کوله. اولاد
هدایات به ئی ورکول.

هغو کسانو چه د کاپیسا د جمال آغه جامع جومات، د پروان د
قلعه بلند جامع جومات، د نجراب د خار جدره جامع جومات او د
نجراب د بچه غان جامع جومات کلي دی. هغوز موږ د دغی وینا تائید
کړي دی چه دغو جوماتونو د دینی او مذهبی علومو او د عربي ثقافت
ارد تصوفی طریقو د خپرولو په لاره کی ثومره خدمتونه کړي دی.

د جمال آغه جامع جومات د لوی عالم او بزرگوار صوفی مولوی
محمد رفیق صاحب، د قلعه بلند جامع جومات د لوی او بزرگوار عالم مولوی
عبد الغنی مشهور د قلعه بند په مولوی صاحب، د نجراب د خار جدره
جامع جومات د نجراب د جناب خواجه صاحب او د دره بچه غان جامع
جومات د بچه غان د حضرت صاحب په سرپرستی سره اداره کېدل. په
همدغه ډول د پروان د میا شاخ جامع جومات د مولوی مراد خان صاحب
او د دولت شاهی جامع جومات د مولوی عبد الجلیل چه د دولت شاهی
په مولوی صاحب مشهور و په سرپرستی سره اداره کېدل او همداراز
په لغمان، کاپیسا او پروان کی د پر جوماتونه موجود و او دغه ټول
د شیخ الاسلام صاحب له خوا تاسیس شوی او مرحوم میا گل صاحب
د هغوی په تکامل او د رسالت په ادا کولو کی ئی لویه برخه درلودله.

مونڊن دا مختصار پڊ تڱه د ٻٽولو يادولو تڱه د ٻٽه ڪوڙ اود خنوپه
يادوني سره اکتفا ڪوڙ اودا باميد د مرحوم فخرالشاخ د علي ژوند پڊ
فصل ڪي ياد ڪړو ڇه هغه به هميشه پڇنلو علي اود تصوفي مجلسونو ڪي
عالماتو ته حاي ورکاوه اوهغو ته به ئي وظيفه ورکوله ڇه د خلکو
پڊ غونڊو ڪي ڪڍون وکري اود خلکو ته د دين اود مسؤليت بيان وکري
البتة دغه دول شيخ الاسلام (رحمته الله عليه) هم کول اود خلک
ئي ڇنلو ديني مسؤليتونو ته مترجه کول. اود هغو عالمانو ته جمل تڱه
ڇه هغو به د شيخ الاسلام (رحمته الله عليه) پڊ مجلس ڪي ڪڍون درلود
يوله هغو تڱه د کتاب د احمد زائي د قريبي مرحوم ملا سيد محمد اخندا
دي ڇه دغه فصاحت بلاغت اود لهجي صراحت د يادوني وږ دي
دام بايد وديل شي ڇه مرحوم فخرالشاخ صاحب مصر، لبنان، عراق
سوريه، اردنيه، هاشميه، هند ته سفر ڪري دو اود غو حايونو علماؤ
سره علي مفاهي ڪري وو.

د کتاب حميديه شريفه مبارکه مدرسه

د مرحوم فخرالشاخ صاحب د لويوا وڅرکند و کارونو تڱه پڊ تڱاب ڪي
د حميديه د مدرسي تاسيسول دي ڇه دغه مدرسه د تڱاب، نجراب او
پروان د عالمانو اود فضل د خاندانو اود هورو سره د مشوري تڱه وروسته
ڇه (۱۳۲۳) هجري لمريز کال ڪي منځ ته داغله اوتر (۱۳۵۷) کال ئي دوام

دکړ او دغه مدرس د علم او اسلامي ثقافت د خدمت په لاره کې خپله
 وظیفه سرته رسولې چې په (۱۳۵۷) هجري لمريز کال د کابل کمونستي
 حکومت لخوا چې د سره د مرحوم نغرمشاخ او د هغه د مجاهدو
 زامنو په مشرتابه د کتاب د مجاهدينو لومړنۍ نېټه وشوه.
 د بهارۍ لاندې ونيول شوه او په موتي ډول له خپل علمي فعالیت
 څخه ولويدله. د کتاب د حميديه مبارکه مدرس د (۳۴) کلونو
 په موده کې وکړې شوې چې په سوونو عالمان ټولنې ته وړاندې
 کړې او په ټولنه کې خپل علمي خدمتونه سرته ورسوي.

هغو کسانو چې په دغه مدرس کې تدريس کاوه عبارت و له:
 مرحوم مولوي عبدالمنان مشهور د پنجشير په مولوي صاحب
 چې د مدرسې د جوړېدلو په وخت له پنجشير څخه کتاب ته و
 تشریف راوړ او د خپل علم تر دروستي وخت په کتاب کې و او د خپل
 علمي خدمت په لاره کوفات شو. او د مبارک صاحب د مزار تر څنگه
 خښ شو.

مرحوم مولوي عبدالمنان د هيواد له مشهورو او متبحرو عالمانو
 څخه و. او په خپل علمي تبهر سره د داسې صفتونو خاوند و چې په
 نورو کې دغه صفتونه لږ لېدل کېدل. مولوي عبدالمنان رحمه الله
 عليه د قبلي، تصوف او نورو علمي موضوعاتو په باب څو رسالې وليکلې
 ولې متأسفانه چاپ ته ونه رسېدلي او اوس هم د هغو نسخې په لاس
 کې نشته البته که دغه نسخې پيدا او چاپ شي نو دا کار به يولي

علمی خدمت وی چه سرته رسپړی.

بل لوی عالم مرحوم مولوی عبدالغنی صاحب دی چه د قلعه بلند په مولوی صاحب مشهور دی دغه مرحوم د مدرسې په پیل او پای کی برخه نه وه اخستی ځکه دغه مرحوم د دریو کلونو دپاره د مرحوم فخر المشائخ صاحب په امر او اراده په مدرسه کی د شیخ الحدیث په حیث تشریف درلود او د علمی او تصوفی علومو د پرمختګ دپاره یی د قدر وړ څه متونه وکړل، په مدرسه کی د هغه د تدریس موده دری کلونه (۱۳۲۰، ۱۳۲۶، ۱۳۲۷) و. د قلعه بلند مرحوم مولوی صاحب چې د افغانستان زیاتره خلک د هغه د نوم سره اشنای یو متبحر عالم و او د افغانستان د استقلال په جهاد کی یی د کتاب د مرحوم شیخ الاسلام صاحب سره کډون درلود او په (۱۳۴۷) هجری لمريز کال د پړان د بگرام په قلعه بلندی وفات شو او د هغه په جنازه کی د لسو زونو څخه زیات د علم، ادب او تصوف خاوندانو برخه اخستی وه او د قلعه بلند د مدرسې او جامع جومات په صحنه کی دفن شو.

بل عالم چه تقریباً د مدرسې سره قدم په قدم په حرکت کی و او د حمیدیه شریفیه د مدرسې له شروع څخه د خپل عمر ترپایه په دغه مدرسه کی د مدرس په حیث وځایید، درلوده هغه مولوی عبدالعزیز صاحب دی چه په حاجی مولوی صاحب یی شهرت درلود او د کتاب د مشوانو د قریبي او د متبحرو عالمانو څخه ګڼل کېده. نوموړی د مبارکی مدرسې د رسالت په لار کی په زړه پورې خدمتونه کړي او د علم د پرمختګ یی

مستفید کړی دی او کله چه وفات شو نو د مشواڼي په توبه کې دفن کړه شو.

مولوی عبدالواحد صاحب چه د پنجشیر درې مولوی صاحب مشهور و او خلکې موله هغه څخه یادونه کړې ده وخت د پامه د حمیدیه شریفیه په مدرسه کې د مدرس په حیث وظیفه ادا کړې او بیا ئې پنجشیر ته تشریف وړې او ستون شوی دی او هله ئې خپل تدریس ته دوام ورکړی دی.

مرحوم مولوی باز محمد صاحب د کتاب او سپد ونکی هم دیوی مودی پوری په مدرسه کې د مدرس په حیث وظیفه درلوده او بیا په دارالعلوم او د شرعیاتو په پوهنځی کې د استاذی د مقام خاوند شو.

مولوی محمد امان مشهور په خان مولوی صاحب د هېواد د نومبالو عالما نو څخه و او نوموړي د حمیدیه شریفیه د مدرسې په جوړولو او تقویه کولو کې ډېر هلې ځلې کړې دي او د څه مودی د پاره د مدي اداره هم ورپه غاړه وه. هغه یو درد لرونکی عالم و او د مدرسې د ځنو مضمونو په تدریس سر بیره د مدرسې د سويي په لوړولو او د تبلیغ له لاری د افغانستان په نورو برخو کې د هغې په معرفي کولو کې چه لوی لاس ئې درلوده زیات کوشنونه کړي دي او بیا ئې چه د هغه دغه هلې ځلې له یادو ونه ویشل شي او بل دا چه هغه ډاک ترآن حافظ او د یوناني طب عالم هم وو. نوموړي په (۱۳۰۷) هجري لمريز کال د کمونستي کودتا څخه وروسته زنداني شو او لا تر اوسه (۱۳۶۳) د هغه پته معلومه نده. او زیات گمان شته چه نوموړي په شهادت

رسېدلی دی. (انا لله وانا اليه راجعون)

بل مولوی لطف الله صاحب دی چه په میا مولوی صاحب یادېږي او په مدرسې او علمي نکتې سنجې کې د اوسني محققینو له جملې څخه ګڼل کېده. میا مولوی صاحب دوهم ځل بیا د پارلمان په غړیتوب وټاکل شو او د حمیدیه شریفیه د سابقه و مدرسینو له جملې څخه و. نوموړی د کتاب د میاخیلو په قریه کې وفات شوی او د خپل محترم پلار میا جوان آغا ترڅنګه چه د هیواد له علمي شخصیتونو او د صوفیانو له ډلې څخه و او د کتاب اړوند افغانستان د نورو ځایونو د خلکو د اعتقاد وړ شخصیت و. د فن شوی دی.

بل د هیواد له علمي شخصیتونو څخه چه د حمیدیه شریفیه په مدرسې کې د مدرس په حیث وظيفه سرته رسولی هغه مرحوم مولوی فضل قادر صاحب دی. نوموړی څو کلونه په دغه مدرسې کې په تدریس سره تېر کړي او بیا ئې د کابل د فاضل بیګ مدرسې ته تشریف وړی او بیا په همدغه ځای کې وفات شوی دی.

بل مولوی صاحب مشعل الدین دی چه د حمیدیه شریفیه د مدرسې استاذ و او بیا چه بندي شو نو تر ننه پورې د هغه درک معلوم نه دی. بل مولوی سمیع الله صاحب دی چه دی هم د دغې مدرسې استاذ و او کوم رخت چه ملحد و روسانو د افغانستان په اسلامي هیواد تېري وکړ نو په مقدس جهاد کې ئې ګډون وکړ.

سربېره په دغه عالمانو نور علمي شخصیتونه هم وچه هغوی

دغه مدرسې د استاد په حیث وظیفه درلوده او علمی شخصیتونه یې روزلي دي.

کله چې د حمیدیه شریفیه د مدرسې په باب د مرحوم فخرالشاخ د علمی خدمتونو یادونه کېږي. دا هم باید وویل شي چې د کتاب، کاپیسا او پروان دین دوستو خلکو د دغې مدرسې درسات په سرتو رسولو کې هر ډول مرستی کړي دي او په هر ډېر اخلاص او صداقت یې د (۳۴) کلونو په موده کې د علم او تصوف د دغې مدرسې چراغ روښانه ساتلی دی.

د مدرسې د طالبانو عايشه هستوگنه او د درس خړنگوالی

د حمیدیه شریفیه مدرسې نه یوازې مدرسانو ته ځای ورکړی و بلکه طالبان یې هم د یلیه په ډول منل او طالبانو د پاره یې د هستوگنې ځای، جامې، خوراک او محروقات او نور ضروري شيان برابرول. مدرسې د خانقاه څخه جلا د یوې ادارې لخوا اداره کېدله او دغه اداره د مدرسې د طالبانو د پاره غذا برابروله. د طالبانو له جملې څخه هغه کسان چې د اطراف په جوماتونو کې د امام په حیث متاکل کېدل د غوراز کسانو د حق درلود چې د مدرسې له خونو څخه د مطالعې د مرکز په حیث استفاده وکړي ولی د هغو غذا به د مقتدیانو لخوا برابرېدله.

د مدرسي طالبان په حاضري سره مقيد ؤ او د درسي كال په
پاي كې يې كلني ازموينه درلوده، دغه ازموينه دهغود ارتقا پرپاړه
د علمي كتابونوله حيثه كېتوره وه. البته په مدرسه كې د صنف
بندي طريقه نه وه او د افغانستان درسي مدرسو كه د كابل دارالعلوم
عربي، د ابو حنيفي مدرسه، د نجم المدارس مدرسه، او د هرات
فخر المدارس د مدرسي په شان نه وه بلكه په دغې مدرسه كې تدريس
په دې ډول ؤ چې مدرس به د درسي ساعت په پاي كې له خپل ځاي
څخه حركت نه كاوه بلكه طالبان ؤ چې د درسي ساعت په تبديلي
سره به د يوه مدرس څخه بل مدرس ته او د يوه درس ځاي څخه بل
درس ځاي ته تلل او خپل درسونه به يې اخستل. او اچې طالبانو په دې
سره چې د يوه مدرس څخه بل مدرس ته تلل او د هر مدرس به په خپل
ځاي كې ناست ؤ. د څه تكليف سره مخامخ كېدل ولې په دغه صورت كې
به د مدرس حيثيت بند ساتل كېده او دغه وضع به د هغه په احترام
تبا ميدله.

د حميديه شريفيه په مدرسه كې يې له كوم تبويض او توپيره د افغانان
د ټولو ولايتونو طالبان منډ كېدل. په مدرسه كې د طالبانو صحي
حالت ته توجه كېدله يعنې كله چې به يو طالب ناروغ شونو دغه
ناروغ طالب به د مدرسي لخوا د كتاب روغتون ته معرفي كېده او موظف
د اكلېتريه د هغه علاج او تداوي كوله.

په مدرسه كې درسي ساعت (۶۰) دقيقې يعنې پوره يو ساعت ؤ.

او د څلورو درسي ساعتونو په منځکي شل دقيقې د تفریح دپاره وي او د ماسپين په يوه بجه د درسي ساعتونو د پاي ته رسېدلو اعلان کيده او د ماسپين د لمانځه څخه وروسته مدرسانو او طالبانو د غړي ډوډي خوړله. او بيا په دري بجو مطالعه پيل کيدله. کله به داسي هم کېده چه ځنو مدرسانو به د درسي ساعتونو څخه د باندې طالبانو ته درس ورکاوه او دغه ډول تدريس د درسي پروگرام څخه نه و او دغه ډول تدريس به زياتره د هغو طالبانو دپاره و چه هغوی به د مدرسي درسي محصلانو څخه نه و بلکه دغه ډول طالبانو هيله درلوده چه د عالمانو د علم څخه مستفيد او مستفيض شي او خپله علمي سويه بڼه او لوړه کړي او استاذانو به هم دغه ډول تدريس ته په ډېره خوښي حاضرېدل او طالبانو ته به ئې علمي ښوونې کولې.

د مطالعي پروگرام د مدرسي په ارامه فضا کي چه بي د ادب او د شرع شري آواز څخه بل څه نه اورېده کېده د شپي تردلو سو بڼو او يا تريو بجي دوام کاوه، دغه پروگرام کله کله د مدرسي د اداري له خوا اداره کېده او چاچه له دغه پروگرام څخه مخالفت کاوه هغه به مقصر گڼل کېده او بيا به ورته نصيحت او توصيه کېدله. په جماعت د لمانځه ادا کولو ته حاضرېدل هم ضروري گڼل کېده او په دغه باب څه تعقيب نه و ځکه طالبان د پوهې او تقوي خاوندان او په جماعت د لمانځه په اهميت او فضيلت ښه پوه و تردی چه ځنو طالبانو په شپه کي د نهجېد لمانځه هم کاوه. د مدرسي د طالبانو، د قرآن کریم د قاريانو، د

خانقاه د شينخانو، د جومات د داسي مقتديانو او د لري ځايونو کسانو
 او زيارت کوونکو په جماعت لمونځ کول چه د مرحوم نذر الماشخ په
 امامت سره به و د يوه خاص کيف او تاثير لرونکی و البته هڅو کسانو
 چه دغه ډول غونډې او محفلونه ئي ليدلي او د جماعت په لمانځه کي ئي
 کېدون کړي دي، دوی ښه پوهېږي چه د هغولونځونو کيفيت څرنگه و؟
 او هغه صفاتي او ښکلا او نورانيت چه د مرحوم ميا گل صاحب په
 امامت کي مشاهده کېدل د څرنگه کيفيت لرونکی و؟

د مدرسي طالبانو په خپل معصومانه شکل او صورت او اخلاص چه
 د خپل دين، علم او ادب او اسلامي ثقافت سره ښودل. دغه ځای ته
 خاص رونق ورکاوه. د مدرسي زياتره طالبان به داسي کسان و چه هڅو
 به د ابتدائي او متوسطه دورو ديني، عربي او فلسفي علوم د هيواد په
 نورو مدرسو کي زده کړي و او بيا به دوی د ديني او علمي عمده و
 کتابونو دويلو او زده کولو او د حديث د دورې او د استاذي د
 اختصاصي علومو څخه د استفادې کولو په غرض د حميديد په مبارکي مدرسي
 کي شاملېدل اوله دغه ادب ځای څخه به ئي د اسلامي علومو د فراغت
 سند ترلاسه کول. په کال کي به يو ځل د دستاربندي محفل جوړېده
 او دغه محفل ته به په سوونو عالمان او د توان کريم حافظان مېل کېدل
 او هڅو ته به موقع ورکول کېدل شو د مدرسي د فارغانو په سرېماندي د
 پکړي ترلو په مراسمو کي برخه داخلي او د پکړي ترلوانتخار ترلاسه کړي
 ولي د پکړي ورستۍ ول به د مرحوم ميا گل صاحب په مبارک لاس فارغانو

له سرڅخه تا وېده او ترل کېده او ورته به ئی مبارکی وېله او داسلامي خدمت په باب ئی ورته توصیه کوله.

د پکړۍ ترلو مراسم به عادتاً د جمعې د لمانځه څخه وروسته د کتاب په جامع جومات کې چې د قرآن کریم ختم به هم کېده ستره رسېده او دغه له فیضه ډک مجلس به د مرحوم نذرالشاخ په مشرۍ سره و. او شهادتنامې به د مجلس د ګډون کوونکو لخوا د مطالعې او غوراندۍ نیولې کېدلې او شهادتنامې به یوازې استاذانو، مضامینو، او په پای کې به مرحوم نذرالشاخ خپله مضامین کوله او پخپلې مضامین سره به ئی شهادتنامې ته د علمی حیثیت اعتبار بخښل. د مدرسې شهادتنامې د محنوی امتیازاتو لرونکې وې او د افغانستان د ټولو خلکو په نږدې دښه اعتبار وړ وې او د شهادتنامې خاوندان د عسکري خدمت څخه معاف و او شهادتنامې د دولتي دیني مدرسو د شهادتنامې سره برابري کوله.

دارالحفاظ | د حمیدیه د مبارکې مدرسې ترڅنګه د قرآن کریم د حفظ دپاره دارالحفاظ موجود و چې فارغان ئی د مدرسې د فارغانو په شان د دستاربندي د امتیازاتو لرونکې و دارالحفاظ د مدرسې په نسبت تاریخي سابقه درلوده او د شیخ الاسلام (رحمت الله علیه) د مزار ترڅنګه جوړ شوی او له پخوا څخه ئی فعالیت کړی دی او د قرآن کریم ډیر حافظان ئی جامعي ته وړاندې کړي دي دلی د ادارې له حیثه په مدرسې ترل شوی و.

د مدرسې د تدریس شروع په دوې کې د سبار (۷) بجو او په ژمی کې

د سباله (۸). مجود قرآن کریم د حفظ په تدریس سره د هغو کسانو دپاره چې د بیداره زړونو او د اوریدونکو غوږونو خاوندان و چې په زړه پورې ژبې په یوې خوا د قرآن کریم د حافظانو مبارک او ازونه اوله بلخوا د مدرسانو د تدریس او د طالبانو د هلمې او ازونې د یوه خاص کیفیت او د جم او جوش د حالت لرونکې و او هم په دغه وخت په جومات کې د خانقاه د شیخانو او نورو اشراقو لرونکو نه د مسلمانې او ترینې بنې منظری جوړولې.

په مدرسو کې یوه کتابخانه هم موجود وه او دغه کتابخانه د مدرسو د منظم لخوا اداره کېدله او د درسي کتابونو د تحویلخانی حیثیت و چې درلود او داسې نظر کې و چې کتابخانه د طالبانو او نورو علاقه لرونکو د مطالعې دپاره یوه بشپړه کتابخانه شي او د استفادې ساحه وې پراخه شي ولې دغه هیله سرته ونه رسېدله بلکه د ملحد حکومت د لاسه دروازه وې پورې شوه اوله منځه لاړه.

د جمعې په شپږمې کې تصرفی غونډې هم کېدلې، او په دغو غونډو کې درود ویل کېده او طالبانو په کې د وین کاهه.

دا باید وویل شي چې د کتاب په منطقه کې له دې پروګرو سونو څخه یو بل علی مجلس هم رواج درلود او هغه دا چې طالبان به د جمعې په ورځو کې سره غونډ شول او په خپلو منځو کې به وې علمی مباحثې کولې او پوښتنې او ځوابونه به د علمی مسابقتي په شکل سره و.

په طالبانو کې کله کله د علمی ټولنې په نامه د و غطا او تبلیغ هلی ټولنې

کولی او هر یوه ته موقع ورکول کیده چه د منبر د پاسه وعظ وکړي
او د علمی کمال تر څنګه د وعظ مهارت او کمال هم تر لاسه کړي.

دا و د کتاب د حمیدیه شریفیه مبارکې مدرسې په باب
اجمالی معلومات چه د خپل علمی رسالت په لاره کې ئې تر سر کړي دی
او دا باید هم وویل شي چه د مرحوم میا ګل صاحب د هیلو څخه یوه
هیلې داوه چه عالمان او د طریقت خاوندان سره نژدې او پخپلو منځو
کې څه فاصله ونلري او همدغه حقیقت دی چه هغه د خپل محترم پلار
مرحوم شیخ الاسلام (رحمت الله علیه) په ژوندانه کې د اکو بسن وکړ چه
عالمان که له یوه خوا د تدریس وظیفه په غاړه لري له بلې خوا د
طریقت دارشاد وظیفه هم ترسره کړي. یعنی که یو شخص په خلکو کې
داستاد، امام او پیشوا په حیث وظیفه لري باید د مرشد په حیث
هم خلکو ته د طریقت ښودنه وکړي او په دې ډول په عالمانو کې
د معنوی تبادات ټول خصوصیات جمع او د خلکو د پاره د هر ډول
خیر انیض مصدر وګرځي.

البته د حمیدیه شریفیه مبارکې مدرسې تر څنګه د دارالحفاظ او
خانقاه په موجودیت سره د عالمانو او د مشائخو تر منځ د نژدېوالي موضوع
په ښه توګه مطالعه کولای شو. عالمان او د مدرسې طالبان د علمی
رسالت په ادا کولو کې اهل طریقت ته نژدې او اهل ذکر او طریقت عالمانو
ته نژدې و او د دواړو ډلو تر منځ کومه فاصله موجوده نه وه.
او دا چه اوږدېدل شوی و چه اهل العلم و اهل التصوف تر منځ څه

اختلاف موجود د، ولې مرحوم نخلشائخ دخپل علمي خاص موقف په
اساس دغه راز اختلاف ته موقع ورنکړه بلکه دا اختلاف اوتفرق ټول عوامل
في له منځه وېوړل. مخکي وويل شوي په ځنوجوماتونو کې د عبادت د ادا
کولو سره د تصوفي رسالت او ديني علومو د تدريس نسبت مرحوم نخلشائخ
ته مثوی مرحوم دغه وظیفه په افغانستان کې د اسلامي خدمت په منظور په
پوره مينې او علاقه ترسره کړې ده. او کله چې په پېښور ته هجرت وکړ د پېښور
متدين خلک في تشويق کړل. چې د عبادت ځايونه اباد شي او په ښه توګه
دينی شعاير ترسره شي هماغه وچې د مرحوم په ښه توجه سره د پېښور
په اکبرپوره کې دکهجوري جامع جومات چې د څلورنيمو پيړيو څخه ديوي
خزاي شکل في غوره کړې د دغه ځای د متدينو خلکو په ټولولو او د
مرحوم نخلشائخ په توصيه سره اباد او بيا د دغه مرحوم له خوا په ۱۹۸۰/۱۱/۱۴
ميلادي کال کې افتتاح شو.

په دغه مناسبت د دغه ځای د خلکو څخه يو مشر په پښتو ژبه شعر
وييلي چې دلته د هغود شعر يو بيت نقل کيږي. —

نن راغلي مياکمل جان يو عظيم الشان هستي ده

جوړه دلته کې يارانون د حق سرپرستي ده

دویم فصل

د مرحوم فخر المشائخ تصوفی شروند

مرحوم میاچکل صاحب د تصوفی مراحلوپه لاره اود مشیخت
 دوجایبوپه ادا کولو کی دداسی عملونو مصدر کړخیدلی چهغه
 ټول په دغه لنډه رساله کی نه ځایېږی اوهم د تصوف دناپایاب په بحر
 څخه یادونه زیات تفصیل او بیان ته ضرورت لری او هغه څه چه
 په اجمال سره باید یاد شی هغه داچه هغه تصوف چه په عشق اوتصوفی
 جذبې متکی وی اود هغه چا سلوک چه په ظاهری علوموکی وارد
 وی اووغواری چه د تصوف دناپایاب په بحر څخه د ځان سره ولری
 دتکلفی تصوف اود هغه عبادت څخه چه دروند تمامېږی بنکاره شرق
 لری. قرآن کریم داسی فرمائی: **وَانْهَآکُبِیْرَةَ الْاَعْلٰی الْاَخْشَعِیْنِ** لیسونځ
 دروند دی مگر په هغو کسانو دروند نه دی چه هغوی د خشوع اوتواضع
 خاوندان دی.

له دی څخه دا پوهیدای شی چه په عشق اوتواضع سره د عباداتو
 ادا کول یو حالت لری اوبی له عشق اوتواضع بل حالت لری. د تصوف
 خاوندان د تصوفی مشور او جذبې د درک کولو په وړخت کی داسی حالت نه

د تکلیف موضوع د هغوپه باب له منځه ځي او دا په دی معنی سره
 چه د عباداتو ادا کول د غیر صوفی دپاره تکلیف دی، د طبیعي حالت څخه
 غیر طبیعي حالت ته گرځیدل کېږي ولی عبادت د تصوف د خاوندانو
 دپاره اود هغو کسانو دپاره چه د سلوک مراحل فی طی کېږي وی قوت
 دی اود روح غذا ده. رسید لی صوفی هېڅکله په عبادت کې د تکلیف
 احساس نه کوي بلکه د غیر عبادت حالت د سالک صوفی دپاره د تکلیف
 او مشقت حالت او غیر عادی حالت دی. دا هم باید وویل شي چه
 دغه تصوفی مکتب د دغو امتیازاتو سره چه اوس په نظر راځي
 د سعادت په وخت کې موجود نه و او د تصوف د نامه سره آشنای نه
 وه ولی دا صحاب صغه حالت او هغه قبول چه د تصوف علم د غایي په
 حیث قبول کېږي د صفایی او پیاکي لرونکی دی نوموړن ویلای شو چه
 د تصوف مصداق په دغه وخت موجود او هم د تصوف په باب قصی
 شته چه محترم صوفیان په دېږي ورځي وږي و او په عبادت به
 مشغول و. او څو دگوسنه توب او لوی والی حالت غوره کېږي و او
 غوړونونه تللی. دا هم ثابت شو چه په همدغه عبادت هغوی ژوندی
 پاتی کېدل او روحی اطمینان ور حاصلیده او جبهی غوښتنی فی لکه خوراک
 او ښاک دروحي غوښتنو د تأثیر لاندی راوستی وی اوله غذا څخه
 فی د نورو غذا په نسبت سلمه برخه استفاده نه کوله. د مثال په
 ډول صوفی هغه عابد و چه یوه دانه خرما فی د څو ورځو غذا اگر ځولی
 وه. اگر که د دغه حالت یادونه دهغو کسانو دپاره چه د ژوندی زړه

خاوندان نه دی مبالغه او بیاد هغو کسانو په نزد چه په طبی توانینو
 اود حفظ الصبی په مقرراتو ولاړ دی یښی دروغ کهل کیری وی هغه
 موچه دمحرتموصوفیانو څخه په تواتر سره اوریدلی دی مونږ ددی
 معتقد گرځوی چه دغه ډول حکایتونه له مبالغی څخه لری بسلکه
 صوفیان داسی کسان دی چه دقرآن کریم د (الابد کوالله تطمئن القلوب)
 د وینا سره سم چه په الهی ذکر سره د زړونواطمینان پیدا کیری. خپل
 ژوند ئی د معنوی انتظام لاندی رادستی او په دغه ذکر ئی د زړونو
 اطمینان وسیله گرځولی اود جسم دخواهشونو څخه ئی په هماغه اندازه
 اکتفا کړی چه په هغی سره دژوند ضرورت تامین شی.

که څو خلک داسی حکایتونه اوداسی یادو فی خیالات کني باید
 هغونه وویل شی چه دغه مخصوص حالت هغه کسان درک کولی شی
 چه د هغه په لاره کی ئی قدم ایښی وی او هغه څه چه مودخدائی
 دویانو څخه په تواتر سره اورېدلی په یقینی ډول په واقعیت باندی
 بنادی اودانشی کېدلی چه د اوهاموپه اتصال سره هغه اوهام وکهل
 شی.

له دغه اجالی مقدمی څخه وروسته باید وویل شی : مرحوم میاگل
 صاحب د ځوانی له وخت څخه تر مړیني پوری د عبادت سره داسی عادی
 ؤ چه د عبادت په ترک اویا د داسی کار په مشغولید لوچه هغه شرعاً او
 تصوفاً عبادت نه کهل کیده ورته د نا کړای حالت پیدا کېده او هغه
 کسان چه حقیقتاً د هغه سره نژدی ؤ هغوی به دغه ډول نا کړای بنسټ

د عبادت د مجلسونو څخه پرته داسې مجلسونه هم و چې عبادت د نه
نژدې و ځکه علمی مجلسونه، د مدارسو او جوماتونو د بنسټ ایښودلو مجلسونه،
د وعظ او تبلیغ مجلسونه او د جهاد په باب مجلسونه او نور.

په دغه ډول مجلسونو کې هغه ښاګړی چې د ذکر په ترک سره
په نظر راتله په غزلشاغې کې نه مشاهده کېدله او دلیل یې ښکاره دی
چې دغه ډول مجلسونه یا عبادت کېدل او یا عبادت ته نژدې دی
او دا ځلمیان حالت ته نژدې دی او پرته له دې څخه کله چې به له داسې
موضوعاتو څخه یادونه کېدله چې هغه د تصوف رسالت څخه بېخي مخالف
و په دغه حالت کې انسان کولای شو چې په لږ ځیر کېدلو سره د ښاګړی
اندازه او د عبادت څخه د هغه لوی والی اټکل کړي.

مرحوم غزلشاغې به کوم وخت چې پټول به اوده و چې پخپل ضعیف جسم
وینې و او په سجاده (لوتی) باندې د تفل او تهجد د کولو په حالت کې به
لیده کېده. ذکر، تلاوت، تسبیح، د خدای په حقنور کې راز او نیاز، اراد، درود
د لاتل الحینات او تصیدی هر یو د پر وکړام سره سم ترسره کېدل.

هغو کسانو چې د سبالمونځونه د جناب میا ګل صاحب په امامت ادا کړي
او په تصوف ذوق سره یې هغه لیدلې بڼه پوهیدلې چې هغه پټول
د ورانیت او متناقض هغه جذبه او هغه تاثیر څه حالت درلود او د هغه
د شپې ژوندی لرلو خبره د تصوف له کوم ځای خیر ورکاوه او د هغه وضع
د سلوک د کوم حالت یادونکی وه.

متمدنيانو د زړه په غوړونو او رېږدل اود قراعت متابعت ټي کاره
ولي د علم خاوندانو دايترونه د فواصلو او معانيو سره کار درلود، حافظانو
کوښښ کاوه چه د قرأت دادا کولو په وخت کې د تجويد قوانينونه
متوجه شي مگر د عشق او جذبي خوږېد وټکو او سلوک په ټپو کې د وېږد وټکو
ښه غور کاوه چه دغه اواز له کوم ځای څخه دی؟ له کومې منبع څخه
شروع شوی؟ او تېري کسان کوم شي ته راغواړي؟.

هغه حنېره کومه عادي حېره نه وه، خبرې يې کولې، رازونه يې
څرگندول اود داخلي عشق او سرز له پيچاني اود شپې ژوندۍ ساتلود
راز او نياز څخه يې خبر ورکاوه. کوم کسان چه د وليښو زړونو خاوندان و
هغوی پوهيدل چه هغه د قرأت دادا کولو په وخت کې د حال په
ژبه څه وايي؟ د سبالمونځ ادا کيده او بيا کله صاحب د خپل عبادت
خبري نه ورته اود هغه د نژدې متعلقين او منسوبين د حمايت
په اساس په شپه او ورځ کې د هغه استراحت د لرغولو د وخت څخه
دا شراق د بمانځه دادا کولو تر وخته و.

فخر الماشيخ دغه کمال له خپل محترم پلار جې ب شيخ الاسلام صاحب
څخه زده کړی او هغه د همدې صاحب ملا نجم الدين (رحمته الله عليه)
څخه اود همدې صاحب د سوات صاحب څخه فيض اخستی دی او دغه
سلسله تر آخره داسې کسانو ته نه رسيدلې چه هغوی د معرفت
دغه څراغ اود سلوک دغه نور روښان ساتلی دی.

دروم مولينا جلال الدين بلخي چه د تصرف د سلسلې د پيشوايانو

ثخه و داسی وائی اود مرشد ولی د متابعت بیان کوی. ه

سایه یزدان بود بنده خدا
 مرده این عالم وزنده خدا
 دامن اوگیر زوتر بیگمان
 تاروی از آفت آخر زمان
 کیف مد الظل نقش ادیاء است
 کر دلیل نور خورشید خداست
 اندین وادی مرگ و این دلیل
 لا حب الا فلین گوچون خلیل

فخر المشائخ تصوفی ژوند له هر ډول عیش ډک ژوند ثخه غوره
 کانه اوله همدی امله ئی په دولت کی رسمی کارونه نه و منلی. کله چه
 د وخت حکومت هغه ته د جمعیت العلماء دریاست مقام چه یو لوړ علی متا
 دی پیشنهاد کړ هغه دغه مقام و نه مانه ځکه هغه پوهیده چه د
 هغه وخت د جمعیت العلماء د ساحی ثخه دیاندی ډېر کمښت و دی نو دغه
 مقام ته ئی د وخت علامد مرحوم ملا بزنگ صاحب معرفت کړ او دغه
 نومړی تربو وخت د جمعیت العلماء د رئیس په حیث کار وکړ. البته د
 مرحوم فخر المشائخ د رسمی وظيفی نه منل زموږ پام دا براهیم ادهم رحمت
 الله علیه تقی ته چه اخلاقی الاصل صرفی اود بلخ د محترمو
 شخصیتونو ثخه و راکړ خړی او مولینا د هغه د قضی دا سے بیان
 کوی. ه

بوسر تخت شنید آن نیکنام
 طقطعی وهای دھوی شب زیام
 گام های تند بر بام سرا
 گفت با خود اینچنین زھرہ کرا

ابراھیم ادم پر بام باندی د اواز پھ اورید لو سرہ اوضاعتہ
 متوجہ کیری او اواز کوی چہ پھ دغہ پتہ تیارہ شپہ کی پر بام
 باندی شوک دی؟ اوہی نشہ کمان چہ بل شی وی۔ پرستود ادمیانو
 پھ شکل لہ بام ٹخنہ داسی خواب ودرکچہ مونز او بن ورک کیری دی؛
 ابراھیم ادم پھ تعجب سرہ وائی۔ او بن پر بام خد کوی؟ هغوی پھ
 خواب کی وائی؛ پھ داسی حال کی چہ تہ پر تخت او پھ جاہ او جلال
 کی بی ثمرنگہ کولای شی چہ دتصوف دعوی منج تہ راوری؟!

پس بگفتندش کہ تو بر تخت جاہ

چون ہی جوئی ملاقات الہ

ابراھیم ددغہ غبر پھ اورید لو سرہ پوہ شو چہ سلوک دتصوفی سلوک
 پھ لارہ کی دجاہ او جلال ٹخنہ دکو بنہ کپد لو غوبستہ کوی نود کو بنہ
 توب لاش فی وینولہ اولہ جاہ او جلال ٹخنہ کو بنہ کپد لو تہ فی ترجیم و رکڑ
 دا اشتباہ دی ونہ شی چہ مونز دلنہ دغزل الشائخ او ابراھیم ادم پھ
 منجکی لہ مقایسی ٹخنہ کارا خستی دی حکہ دا ابراھیم ادم مقام د پر لو پر
 اود صوفیانولہ لومرفی ملی ٹخنہ شمہرل کیری ددغی قصی لہ بیان
 ٹخنہ زمونز مقصد دادی چہ د صوفیانوپھ سلوک کی تو پیرد نہ شہ

خنی له هغو څخه گوښه توب خوښوی او دوی نه یواځې له دولتي مقامونو څخه تېښته کوی بلکه دوی دخلکو سره هم کډون نکوی. دځنو نور وعقیده داده چه درسمی وظیفو منل چه داسلام دمقدس دین د خدمت په منظور دی د تصوفی طریقې سره مخالفت نلری مگر دوی له دی څخه وړاندی قدم بردی اوداسی وائی؛ که څوک د دولتي وظایفو څخه ځان وساتی او پوه شي چه دهغه په گوښه ځان ساتلو سره نور کسان به دغه وظیفی دپاره وړاندی شي چه هغوی د اهلیت وړ نه وی اود خلقو د اذیت سبب گرځي په دغه وخت کی دوظیفی منل واجب اوله منلو څخه یی مخ اړول کناه ده.

دغه نظریه د فقهاؤ د نظریې سره چه د قضا په باب ده موافقه ده نوکه چیری عالم د قضا دپاره وبلل شي اوهغه پوه شي که چیری هغه دغه وظیفه ونه منی نو یو داسی څوک به ورته وټاکل شي چه هغه اهل یی نه وی اوهغه ضرر رسونکی وی نوپه دغه حالت کی د قضا منل دغه عالم ته حتمی او واجب دی.

مرحوم میا گل صاحب پر داسی کسانو لطف کاوه چه هغوی دعزت او وقار خاوندان و لے دپېښو په سبب هغه ټول یی د لاسه ورکړل. په حدیث شریف کی راغلی؛ "ارحموا ثلاثاً؛ عزیز قوم ذل"، وغنی قوم افتقر، و عالما یلعب به الجهال". یعنی پر دریو کسانو رحم وکړئ؛ د قوم معزز چه ذلیل شي، د قوم بهای چه خوار شي، اوهغه عالم چه ناپوهان پری لوی کوی.

مولانا جلال الدین بلخی په دغه باب داسی وائی؛

گفت پیغمبر که رحم آرید بر حال من کان غنیاف افتقر
والذی کان عزیزاً فاحتقر او صفیاً عالماً بین المفر
گفت پیغمبر برین سه گروه رحم آرید از سنگید و زکوه
آنکه بعد از عزیزی خوار شد وان توانگر هم که بی دینار شد
وان سوم آن عالمی کاندز جهان مبتلا گردد میان ابلهان
زانکه از عزت بخواری آمدن همچو قطع عضو باشد از بدن

مرحوم میاگل صاحب دتصرف په لاره داسی روان شوچه عبادت،
ریاضت او په شریعت باندی عمل کول فی تصوفی مرحلوته درسدلو وسیله
وکنله او هغه کسان فی لوی کول چه هغوی به په ظاهره کی په شریعت عمل
نکاره او خلکو د هخوا احترام د صوفیانو د لیونوپه نامه کاوه اود هغو
عمل فی د شریعت څخه مخالف نه گانه اوداسی فی دلیل چه هغوی داسی مرتبی
ته درسدلی دی چه هغه دیقین مرحله ده اود دغی مرتبی کهل عبادات له
منځه وړی. او یا فی داسی دلیل چه هغوی په ظاهره کی د خلکو په منځکی د
لما څه اود نورو عباداتو د ترک په حالت کی دی ولی هیڅوک نه پوهیږی
چه هغوی لمونځ کوی.

مرحوم میاگل صاحب په شریعت باندی ټیټیگڼست فی په اصلی اود اتق
او څرگند توگه له دی عقیدې څخه لری چه شخص جسدًا د لمة اورو حای بل
حای کی وی. ضروری کهل اوداسی فی دلیل: بند په عباداتو کی چه جسمی
تکلیف سره مامور شوی اونه بنای د هغو کسانو عمل ته چه په مختلفو نومونو
د شریعت د تطبیق څخه لری پاتی دی. توجیه ودرکوی.

مرحوم د همدی مفکورې په اساس یو وخت یو شخص ټی د عتاب او
 جزا لاندې ونيو چې دیوی دلی سره د صوفی او ملنګ په نامه د خدای
 سره علاقه بنودله او دهغه د شاه وخواخه ټی حلقه وهلی وه . دهغه دغه
 دیني او د شریعت سره برابر جرأت دهغه شخص د خلق ملګری خپه کړل ولی
 مرحوم میاګل صاحب پخپل دغه نظر ټینګار درلود او ددی دپاره چې
 لا زیات دفتي دپیدا کېدلو مخدر نیوله شی نو له مولوی عبدالمنان
 (رحمت الله علیه) څخه ټی وغوښتل چې په دغه باب خپل شرعی او دیني نظر
 ولیکي ، مرحوم مولوی عبدالمنان (مشهور د پنجشیر په مولوی صاحب) یوه
 رساله ولیکله چې هغه د علمی او شرعی د لاملو په لرلو سره له هر حیثه د اهمیت
 او اعتبار وړ وه ولی نه پوهیږ ، وچیه د زمانې پېښو د هغې ټی چاپي رسالی
 سره څه وکړل او اوس به دچا سره وی ؟ که دغه رساله یو وخت د علم او معرفت
 د تېرو په لاس راشي او چاپ په شی نو دا به یو لوی خدمت وی چې د علم
 د خپرولو او د تصرف د حقیقت د معرفي کولو په لاره ستره رسېږي .

دغه رساله تقریباً (۵۰۰) کاله مخکې (په ۱۳۱۷ لمريز کال کی) نوشته
 شوی وه او مرحوم مولوی صاحب نه غوښتل چې دغه رساله له منځه لاړه شی
 بلکه خپلو دو ستانو او شاګردانو ته ټی هر وخت ویل چې هغه ولیکي او ورڅخه
 استفاده وشي . دا چې دغه رساله ولی هغه وخت چاپه نه شوه نو د لامل
 موجود ؤ چې یوله هغود لا بیلو څخه دادی چې په هغه وخت کی د چاپولو کافي
 وسایل موجود نه ؤ چې هغه چاپه شوی وی نو همدا سبب دی چې هغه له
 چاپه پاتی شوی ده د داسی رسالو او همداراز د . قادریه ، نقشبندیه ،

سهروردیه اوچشتیه. د تلور طریقو په باب در سالو د چاپو لود مفکورې
پیدا کېدل چه په هڅو کی تلور طریقې د اوږدو د کیفیت او د هڅو د
جزئیاتو د تطبیق سره بیانی شوی د مرحوم فخر الماشخ صاحب له برکاتو څخه
کېدل کېږي او هغه هر وخت سعي کوله چه داسې وسایل پیدا شي
خلکو ته د اهل تصوف د شیخت طریقې معرفي شي او مسلمانان دغو
طریقو ته ر بلل شي. تصوف د هڅو کسانو په نزد. چه په ساحه کې ئې
داخل نه دی او د ذوق او مشاهداتو خاوندان نه کېدل کېږي او د تصوف
تجربو څخه ئې خبره دی. هغه معارف او معلومات دی چه په هڅو
د عادی خلکو د پوهې څخه پورته ئې له رموزو او اسرارو څخه بل څه نه
لیدل کېږي او د داسې کسانو عقلونه چه د تصوف په ساحه کې وارد او
داخل نه دی د تصوف د لوړو قضایاؤ، مقاماتو او احوالو له ورېدلو څخه
په حیرانتیا او تردد کی دی او نشي کولای چه د حقائقو واقعیت ته ورسېږي.
په فکري ساحو کې د تصوف موقعیت داسې دی که د ارسطو منطق نشي کولای
چه د هغه قضایا د استدلال په ساحه او د صغری او کبری او قیاس په
چوکاټ کې داخل کړي نو د تطبیقي منطق تجربوی پروگرامونه هم نشي
کولای چه د عارفانو د تأملاتو شا او خواته لاړه پیدا کړي.

عقلی تحلیل هغه وخت پکا دېږي چه هله د عقلی معلوماتو خبره دی
او دا چه خبره دی ته ورسېږي چه د عقلی ادراک لاندې نشي راتلای نو ختی
ده چه باید په عجز او توانائې اعتراف وشي.

د پورتنیو دلایلو له مخې په جرأت سره ویل کېږي چه د تصوف اسرارو

اور مزدو درک کول د فلاسفو دلاسه چه په عملی توگه د تصوف څخه بی خبره دی پوره نه ده او که غواړی چه دخپل علمی غرورد ساتلو په غرض د تصوف لوړو ته لاره پیدا کړی او هغه دخپل فلسفی ادراک په ساحه کی راوړی نو بی له دی څخه چه اهل تصوف په بله کړی او دهغوی د تعنایاؤ په جامه کی په انسانه اخیال پروازی ته ورته دی بسکاره کړی بل څه کولای نشی.

تصوفی تجربې چه په هر شکل سره دی اودهردول شرایطولاندی منځ ته راشی نشی کولای چه عقلی معلوماتو سره برابر حرکت وکړی بلکنیا تر وختونو کی له عقل څخه فاصله نیسی. له همدی سببه دی چه د یرپوهان په دی اعتراف کوی چه کوم کسان د ذوق او مشاهداتو خاوندان نه دی دوی هیڅکله د تصوف رمزونو او اسرارو ته لاس نشی پیدا کولای او هغه څه چه داتی له تخمینی او تقریبی تعبیر څخه زیات نه دی او هیڅکله دا عقاد مورد تکررې موزن باید ددی انتظارونه باسو چه زمونږ عقلی قدرت کولای شی چه د تصوف ژور وړته ورسېږی، که څوک وغواړی د عقلی تجربو له مخی د تصوفی انوارو له استفادی څخه لری د تصوفی تعنایاؤ لاره پیدا کړی په هماغه اندازه چه د موضوع د حقیقت سرته درسیدل لو فکر کوی په هماغه اندازه د حقایقو څخه لری کېږی او درڅخه فاصله نیسی.

همدا سبب دی چه د تصوف څنوپوهانوداسی ویلی:

د مشاهداتو او مکاشفاتو علم د شاری علم دی ځکه له مکاشفاتو او مشاهداتو څخه په واقعی او حقیقی توگه تعبیر نشی کېدلای او هخوته

د علم یواځنی لاره داده چه دتصرفی وجد او ذوق سره اشنا شو او دروسته
له دی څخه درک کولای شو چه د صوفیانو د اقوالو اصلی او واقعی محمل
څه دی. د مشهورو صوفیانو څخه سلیمان دارانی داسی وائی: "د صوفی زړه
خدای لیدلی" او هر شی چه خدای فی لیدلی وی هغه نه مری. نو چا چه
خدای ولید د هغه ژوند د اتم او ابدی دی.

دلته مشاهده کویچه عقلی استدلال دغه قضیه نه منی او هم د شریعت
ظاهر د سلیمان دارانی د دغه فرمایش او وینا ظاهری معنی او مطابق مدلول
نه منی مگر که څوک د تصرف په حقایقو، رمزونو او سرادوکی شامل او
داخل وی د هغه په نزد دغه کلام په کامل ډول اصلی واقعی او حقیقی
معنی لری او هغه عملاً دغه حدیث تطبیق کړی چه د حضرت جبریل علیه
السلام ددی پوښتنی چه:

(وما الا حسان؟) یعنی احسان څه شی دی؟ په ځواب کی وائی:

"ان تعبد الله کانک تراه، فان لم تکن تراه فانه یراک." احسان دادی چه
د خدای داسی عبادت وکړی چه کورکی هغه دینی، او که هغه نه وینی نویقین
دلره چه هغه تا وینی.

باید په عبادتو کی داسی داسی چه هر وخت خپل ځان درې العالمین
په حضور او د دغه لوی ذات په نظر کی بی او د هغه د نظر په مطابق
خپل عبادات د ټولو ادبویه مراعات کولو سره فی په ځای کړی.

بل صوفی داسی وائی: "الصوفی فان عن او صافه باقی فی او صاف المحبوب
الحق" صوفی له خپلو او صافو څخه خالی او د حق محبوب په او صافو کی باقی دی.

کله چه دغه وينا د عقلی استدلال له مخی د غور لاندی ونیسو نو د منلوله
فی نشته مکر صاحب حال صوفی او حقایقو، رمزونو او مشاهداتو ته رسیدلی
سالك بڼه پوهیږي چه صوفی شرنکه فانی کېږي؛ تصوفی فنا څه ده؟ کوم تحت
کولای شي چه له ځانه فانی او د حق تعالی په اوصافو کی باقی تصویر شي؟

کلابازی یوله مشهورو صوفیانو څخه په خپل کتاب کی د "التعرف لمذهب
اهل التصوف" د عنوان لاندی داسی وائی: "التصوف تصرف ولیس اخذ
ولا رد ولا جدلا". تصوف یو تصرف یعنی د معرفت په اسرارو کی داخلېدل
دی او ظاهري اخذ، رد او جدل نه دی.

همدا سبب دی چه هغه بحث او تصوفی تحقق منو او نمونې په زړونو
کی تاثیر کوی چه د حال او ژوندی زړونو د خاوندانوله وينا څخه سرچینه
اخلی د دغی یادونی له مخی هغه عقلی استدلال او فزیکي فارمولونه نشي
کولای چه د عقل او طبیعت څخه تر شا موضوعات ددک او کشف کېږي او د
نظر د حاکمیت لاندی شي راوېږي.

باید وویل شي: که مونږ د اولیاء الله په مناقبو او تابخی او روحیه
هغوی څو ورځی او شپي او څو میاشتې د خوراک او ښکاک څخه فی لاس نیولی
او عبادت ته فی مخ کېږي او دغه عبادت فی د خپل توت په حیث کېږي او عملاً
کتل شوی چه دغه عبادات هغوی شي ژوندی ساتلی داد ژوندیو زړونو
د خاوندانو په نزد کوم عجیبه خبره نه ده. هغه کسان چه اولیاء الله بڼه
پیژني، هغه کسان چه د اولیاء د کراماتو د قضایاؤ سره اړیکه لری
او هغه کسانو چه عملاً مشاهده کېږي چه د صوفیانو حرکات او سکانات دعادی

او معمولی حالت څخه اوچت دی دوی عقیده کوی چه لوی اوقادړځای
 کولای شی چه دغه رازخیل خاص بندګان دداسی امتیازخاوندان کړي
 او هغوی د ذکر، فکر، وجد او جذبی درمزونو سره اشنا وګرځوی.
 هغه کسان چه منصفانه نظرکوی او په حقایقوکی بی له عناده غور
 کوی د اسلامی ټولنی خدمت اود اسلام د مقدس دین دخپرولو
 په لاره کی هېڅکله له تصوفی ارزښتونو څخه انکار نه کوی، هغوی
 ښه پوهیږی چه د خدای د بندګانو څخه یوی ډلی وکولای شول
 چه د تصوفی مشاهداتو په برکت اود کشف او شهود دانوارو او
 تجلیاتو په رڼاکی ډېر کسان ؤ د واقعیتونو په لوری وبلل.
 د هغه څه په نظرکی نیولو سره چه د تصوف په باب کی دویل
 شو څرګند ېږی چه دغه سلسله له هغی ورځی څخه شروع شوی چه یو
 شمیر صحابیانو (رضی الله عنهم) د اصحاب صفه په نامه شهرت موندلی
 او په عبادت، زهد او ذکر و مشغول شوی اود جهاد د حساسو ځایونو
 څخه پرته د نورو کارونو سره علاقه نه ده نیولی اودغه سلسله د
 ډېرو پیړیو په اوږدوکی دوام کړی، په هر ځای او هر عصر کی
 داسی کسان منځ ته راغلل چه دغه لاره ؤ په غنکی و نیوله اودغه
 تصوفی محفلونه ؤ ژړندی ساتلی دی.

له دی څخه هم سترګی نشی پټیدلای چه یو شمیر محدود وګستاڅی
 په تصوفی رمزونو کی داخل شوی نه ؤ تش د تصوف په نامه
 د غوښتل خود تصوف نوم بد کړی ولی موږ دغه کسان هېڅکله په

شمیر کی نه را و لو بلکه دهغه کسان په شمیر کی را و لو چه هغوی د واقعیت له مخی د تصوف د اصلی لاری څخه دغی پیا کی ساحی ته داخل شوی او په اسلامی شریعت باندی فی عمل کړی او عمل کوی. تصوف کومه معنا نه ده چه د دهغه معیار معلوم نه وی بلکه د دهغه معیار معلوم او دهغه د اسلام مقدس شریعت دی، که څنی شیان د تصوف په ساحه کی د غیر مفهومی موضوع په حیث په نظر راشی که د تاویل لاره فی موجوده وی او د اسلام د دین او د شریعت د اساساتو سره برابر وی نو ښه او که نه نو د منلو وړ نه دی.

د اسلام شریعت لاره روښانه کړی ده او ښائی د دهغه په هدایت سره عمل وشي. دغه یادونه مو په دغه رساله کی ضروری وگڼله ځکه د تصوفی شخصیتونو او د طریقت د مرشدانو منل هغه وخت کېدی شي چه پخپله تصوف و منل شي.

د تصوف نړۍ او دهغه مقامات او احوال ژوره کتنه غواړی او په هغه کی د تعصب څخه لرې والی او د زرهاؤ تنو او لپاؤ او د خدای د دوستانو د کارنامو او اوضاعو مطالعه ضروری ده.

که موږ د مرحوم غفر الشا څخه صاحب څخه دهغه تصوفی اړخ لری کړو او یاد هدی د مبارک صاحب او یاد تکاپ د مبارک صاحب تصوفی راز او نیاز یو طرف کړو نو ضروری نه ده چه دهغه یادونه په رسالی، مقالی، کتابونو او تالیفاتو سره وشي ځکه هغه چه هر خدمت کړی دی هغه د تصوف په ساحه او د تصوفی انوارو په رڼا کی دی او د هغه

هر علمي ادا اجتماعي خدمت جهاد او داگر نيز انوار و سانون په مند او مقابل
د مبارزينو په صف کې دهغه درېدل او کړدون کول له هماغه ځای
څخه سرچينه اخلي چه دا اسلامي اصيل تصوف سره سروکار درلود.

داسې اولياء الله او د کراماتو خاوندان او په تير شويو پيړيو کې
داسې کسان ؤ چه له يوې خوا ئې د تصوف څراغ روښان ساتلی، اوله بلې
خوا د علم په لاره کې او دا چه د مسلمانانو اولاد مسلمان و ساتل شي ښې
علمي لارې ئې منځ ته راوستلې.

مرحوم ميا گل صاحب د خدای د دوستانو په هغه صف کې ځای لري
چه يوه شيبه هم کړا ناست نه ؤ بلکه په قول او فعل، په نصيحت او لارښوونې
په تبليغ او ارشاد سره ئې د اسلام ثقافت او دهغه تاريخي ارزښتونه ئې د غور
لاندې نيولي او د هير شويو ارزښتونو د ژوندۍ کولو د پاره ئې مهم کارونه
سرته رسولۍ دي.

مرحوم فخرالشاخ صاحب او دهغه د لارې ملگرو چه هر وړځ به ئې
خلک طريقت او دکلمې د تصحيح د پاره بلل نو لومړې به ئې هغوی ته د تصوحي
توبې او د نهټولويدو عملونو د پرلپتودلو ښه درکوله. بيا به ئې هغوی ته د ښوکارو
تلقين وکړ او هغوی به ئې مريدان وگرځول. په حقيقت کې به ئې د هغو لاس
د ښو اوله بد بختيو، تردد او د زړه له بې ثباته څخه به ئې د ژغورل او هغوی به
ئې داسې لارې ته راوبلل چه په هغې کې به پوره مفاتيح ارامتيا،
نيمکرغې او نور دته ضرر نه رسول ؤ.

اوس حق لري د پوښتنو چه د بدعت طريقه چيرته ده؟

اود شریعت دایجا یا تو شخه مخالف عمل چیرته دی؟ اود خدای
 دوستانوخه وکړل چه حقی خلک په هغو باندی انتقاد نیسی او د
 هغو سلوک بدعت مکنی.

درېم فصل

د سياست مدارانو سره د هغه د صراحت وينا او
د ديني عالمانو په اعتصابونو او مظاهرو کې د هغه گډون کول

د مرحوم غزالشلمخ صاحب له ښکاره د خصوصياتو څخه يو دا و چې
د حاکمانو او سياست مدارانو سره يې په ډير صراحت او جرأت خبرې کولې
او هغه څه چې د اسلام مقدس شريعت ايجابونه له هغه څخه به يې پورته
خبر کړل.

د قدرت د خاوندانو په مخ کې د حقايقو ويل د عالمانو او د صوفيه
طريقو د مشايخو له مهمو وظيفو څخه گڼل کېده. د دغه ديني واجب
له مخې څو عالمانو د دغه خصلت او صراحت په لرلو په اسلامي نړۍ کې
د کولای شول چې له يوې خوا د سياست مدارانو د اصلاح په باب
څه وکړي اوله بلې خوا خپل نوم چې تاريخ کې په طلاقي خط سوه
ثبت کړي. که عالمان هر وخت دغه د حق ويلو طريقه تعقيبې کړي نو په
يقيني ډول څوک به د اجرات ونلري چې د اسلام او مسلمانانو ته څه ضرر
او نقصان ورسوي.

په دغه حالت کې چې مهاجرو د افغانانو له درې مليو نوڅخه زيات

پاکستان ته راغلی اود هغو اینه مجموله اونه پوهېږ وچه څه به کېږي؟
اود روسانو اود هغود پلویانو دغه تجاوزچه زمونږ دې وسیله ملت
کار به چیرته رسوي، په دغه حالت کې چه افغانستان نیول شوی او هره
وړځ په زرگونو مسلمانان دروسانو اود کابل د کمونستي حکومت په
بېاریو په شهادت رسېږي که څه لږ ځنګ نظر وکړو بڼه به پوه شو چه د
سیاسي اوضاعو د اصلاح په باب چې پاتې کېدل بی غوري او کښې کول دي،
که په افغانستان کې ټولو عالمانو په یوه غېږ سره د کمونستي افکارو د
خپرېدلو په مقابل کې تصمیم نیولای وي اود دغه سیلاؤ څه ټی بنده
کړي وي، که په بنو غځیو کې د اتحاد تدریجي حرکت د عالمانو او مشرانو
د جدې توجه موده گرځیدلی وي، که ځنو عالمانو له وړځ تیرولو څخه
یو قدم ځنګ ایښی وي نو دغه بد بخت به مونږ ته نه رسېدلی. اگر
که مونږ په مقدراتو پوره باور لرو دې په ښې او کوشش سره دې
دیني افکارو په غځنیو سره هم مکلف اوماور یو پخوانی وضع
داسې وه که چیرې یو عالم دغه جرأت ښودلی وي چه حقایق ښکاره او
بیان کړي نو د پرلږ د نورو دملا تری موده گرځیده. مرحوم میاگل
صاحب هر وخت سعی او کوشش کاوه چه حاکمان د تبلیغ او استدلال
له لاری خپلو نیمګړتیاؤ ته متوجه کړي او کله داسې شوی چه دفتر
المشاخ اوز مامدارانو ترمنځ لفظي مشاجره پیدا شوی ده مګر کله به
ټی په ځانګړیتوب سره دغه تبلیغي موقف غوره کاوه او کله به ټی دلېرو
علماء لخوا ملا تر کېده تردی چه داسې به هم کیده چه هغه د مجلس نژدی

کسانو به هم دهغه په موقف انتقاد کاوه او هغه به ئی یواځی پرلینوده -

د بیرغ کال | دهغه دلېجی صراحت اود علمای دا اعتصاب د بنسټ ایښودلو

یو مثال دادی چه په (۱۳۱۹) هجری لمریز کال کی و

اودغه کال د افغانستان د دین دوستو خلکو په ترد د بیرغ کال په نامه

شهرت لری اود تصدی داسی وه :

مرحوم میاگل صاحب د پروان، کاپیسا، لغمان، شکرهار، پکتیا او د

نورو ولایتونو د عالمانو سره دا موضوع په ځنګی کینوده چه دولت د معارف

په ساحو او نورو کی د خپلو پلا نونو د سرته رسولوپه لاره کی وځ په

وځ د حقیقی اود واقعی اسلام څخه لری کېږی اودغه موضوع ئی نژدی

اولری خلکو ته ورسوله اود اعتصاب په شکل ئی د عالمانو دیوی غنډی

بنسټ کینود اود عالمانو څخه چاچه ددغی موضوع ملا تر وکړ هغه ادی:

مولوی عبدالمنان صاحب، مولوی عبدالغنی صاحب، مولوی مرادخان

صاحب. داسترغچ مولوی، دتوق باغ مولوی صاحب، دتوق باغ حاجی غلام

حضرت او مولوی عبدالحلیل صاحب (رحمت الله علیهم) دی.

دغو عالمانو د میاگل صاحب په مجلس کی خپلی نظریې څرګندی

کړی اوداسی فیصله وشوه :

عالمان اود نظر خاوندان د خانقاه شېخان دی مبارک بیرغ چه په

هغه کی د — لا اله الا الله محمد رسول الله — کلمه وی دغه مبارک بیرغ به

هر دخت د میاگل صاحب سره د سفر په حالت کی هم و. په اوږد واخلی

اود جهری ذکر په حالت کی دی د کابل بنارته حرکت وکړی.

دغه نظریه عملی شوه او په سلګونو تنو عالمانو، ذکوکو د نګو شیخانو

اود اسلامي ورد خاوندانو پېرغ واخست اودغه دیني او تبلیغی موکب
 چه د جهوری ذکوا د اوزنه ئی پورته کېدل په موټرو د نوکی مخ په کابل روان
 شو اود کابل په ښار کی در سېدلو په وخت کی د خلکو د جم او جوش اوازونه
 پورته شول مګر میا ګل صاحب ونه غوښت چه د اتفاق او تفرق دروازه
 د دولت پر مخ خلاصه کړی. اوحاکمانونه موقع در کړی چه یو مرشد په بل
 سره فلج کړی نو هماغه شو چه د مرحوم نورالشاخ کورته ورغی اودهغو
 په اتفاق سره ئی خوارلس ماده چه پخوا لیکلی شوی و حکومت ته وړاندی
 کړل اود حکومت پام ئی دی ته وګرځاوه چه عالمان، روحانیون اود نور
 د فضل اود دیانت خاوندان کولای شی چه ټول مفاسد بشکاره کړی او د
 مراقبت د قدرت په حیث د دولت د کارونو په نسبت موقوف غوره کړی.
 حضرت نورالشاخ دغه نظریه خوښه کړه اود ټولو عالمانو او د
 فضل د خاوندانو سره ئی چه د میا ګل صاحب په حلقه کی شامل و
 خپله خاصه مهربانی وکړله.

نورالشاخ د افغانستان له هغو مشائخو څخه دی چه ډېر کلونه
 ئی د دیني حقایقو اود نقشبندیه د مبارکی طریق د خپرولو په لاره
 په ښوځه متونوسره تیر کړی دی اود افغانستان دین دوسته خلک
 د هغه د نامه سره اشنای ادهغه د افغانستان د ازادی په جهاد کی ګډون
 کړی دی.

دغودوه محرمو شخصیتونو د عالمانو او نورو په نسبت پخپل

مشرتوب ټول ديني او اجتماعي مطالب يې له کومې ويري د وخت حکومت ته ورسول او له حکومت څخه يې په کلکه غوښتنه وکړه چې د عالمانو پيشنهاد چې د افغانستان د ټولو عالمانو د پيشنهاد په حيث گڼل کېږي د منل شي او د هغه په اساس لازم اجراءات وشي. دا چې د پيشنهاد مواد ترکوي اندازه يې د توجه او تطبيق مورد وگوځيدل او په کوم اندازه په هغه کې غفلت د شو نو په دغه باب مونږ سره ثقه معلومات نشته ولي دومره ويلای شو چې د طريقي د دغو درؤ مشرانو د حرکت مثبت اړيقيني تاثير او د هغو د صراحت لپاره حکومت ته داسې خبرتيا ورکړه چې حکومت نشي کولای چې د دين څخه مخالف پروگرامونه عملي کړي او بايد د پوهېږي چې د حق او حقيقت د بېرغ پورته کوونکي د هغه پوښتيدونکي ادعاگانو څخه د حساب غوښتونکي دي.

دوکې جناب مياکل صاحب چې دغه ديني حرکت کې د مؤسس او بنسټ اېښودونکي په حيث گڼل کېږي او د افغانستان دين دوسته خلک دغه ديني حرکت هيڅکله نه هيروي.

که داسې کېده چې مرحوم نزالشاه به د منږد پاسه يوې موضوع ته چې غير ديني او د افغانستان د گټو څخه به مخالفه وه اشاره کوله او يا دغه کار به يې د يوه عالم په واسطه کاوه او هيله يې کوله چې موضوع يې د بر قوت سره په جومات کې چې مخبران به هم د عاده په توگه پټ موجود و ياده کړي او يو له دغو موضوعاتو څخه د گڼل اثار. ميله وه چې حکومت غوښتل دغه ميله په دې برفسټو اړيخود سره په کتاب کې وشي مگر هڅه

د منبر تبلیغ و کولای شوچیه دغه اراده شنوړه کړې. ددی باید هم یادونه وکړو چه د جناب نزالشائخ فصاحت، بلاغت او سیاسی شعور په دی اندازه وچیه زیاتره خلک دهغه یادونه کوی او ددغهوصفاتو په لړلوسره کله کله داسی هم شوی چه مرحوم نزالشائخ به یوه موضوع چه له دین څخه به مخالفه وه درخت د حاکمانو په غځ کی یاده کړه او د هغی په باب به ئی د توجه غوښتنه وکړه او دغه غوښتنه به چه په دوستانو فضا کی کېدله د پوره مؤثره او د حکومت د تجدید نظر مرور کړېدله.

قرآن کریم د "ادع الی سبیل ربک بالحکمة والموعظة الحسنة وجادلهم بالتي هي احسن" په لار ښودنی سره مسلمان دی ته متوجه کوی چه باید د تبلیغ په لاره کی له حکمت، ښه وعظ او دینکی مجادلی څخه کار واخستل شی. او دی ته متوجه وی چه څونکه نیټه تر لاسه کړی او قتل د نرمی راره غوره کړی. مرحوم میا گل صاحب د تبلیغ او نصیحت د دغی طریقې خاوند و او د ضرورت په اساس ئی ورڅخه استفاده کوله او ددی حقیقت او واقعیت یو مثال د دی چه د بیرغ د کال په اعتصاب کی ئی خپل موقف سخت قوی وښود او بیای ئی د پیل خشتی په جومات کی په (۱۳۴۹) هجری لمریز کال د عالما نو د اعتصاب سره یو ځای لا سخت قوی وښود او دغه اعتصاب ئی داسی تنظیم کړ چه درخت حکومت بی له سختی بله لار ونه لیدله او د عالمانو قوت ئی په ښه ټوکه معلوم کړ.

د تبلیغ د ساحی د پراخوالی په نظر کی نیولوسره سره باید ورپیل شی چه د میا گل صاحب (رحمته الله علیه) د لهجی صراحت یواځی حاکمانو ته نه وبلکه

په تبلیغ کی د هغه صراحت ټولو خلکو (عامو او خاصو) ته متوجه ؤ او په خلکو کی د نیمکړتیا ؤ موجودیت یاد اچیه خلکو د اللهی او امر وڅخه فاصله نیولی او یاد اچیه د ځوانانو په منځ کی انحرافات او مفسد پیداشوی دغه ټول په ئی پچلی حافظی کی ساتل او بیا په ئی یا پخپله او یا د بیل عالم په واسطه په ئی د منبر د پاسه د اصلاحی لاری یادونه کوله.

د هغو مفسدو څخه د سود، چرس او نشه کوونکو موادو، قمار او غیبت موضوع ګانې دی چه کله به د دغو مفسدو څخه خبر شوهر یو. به ئی د هغوله بدو نتائجو څخه خبر کړي.

دغه محترم (رحمة الله علیه) په ټول عالمان او د فضل خاوندان خپلو مهمو مسئلو لیتو نوبه متوجه کړل او نه به ئی غوښتل چه د عالمانو او د خلکو په منځکی تبلیغی ارتباط له منځه لاړ شي.

د الحاد څخه د ځنیوی په غرض مرحوم توجه:

هغه څه چه د افغانستان د خلکو د مظلومیت او غم سبب شوی او تر نن پوری د هغه د بد بختی اثار لیدل کېږي او د دغه هیواد مسلمان اولس ئی درپه در ګرځولی هغه د اسلامی تربیې په باب غفلت کول دی. افغانستان د پیړیو په اوږدو کی د مدرسو، مفکرینو او د علم او فضل د خاوندانو او مؤلفینو لرونکی ؤ او اسلامی نړۍ د هغو د علم څخه استفاده کړی او دغه ځمکه ئی د فلسفی او تصوف ځمکه ګڼله مګر په دی روستیو څخه نو کی یو شمیر ځلمیا نو د الحاد په لاره روان شول او د شوروی د هیواد په ملا تر چه تش د دوست په نامه ئی غلول کول او په حقیقت کی ئی

زمونږ د هیواد د خرابۍ د پاره هلې ځلې کولی. خپل شوم مطالب
 فی مخ په وړاندې وړل مگر ددوی له شومو غرضونو یو شمیر خلک
 په یو لوی خدای فی قوی ایمان درلود او د درد او عاقبت اندیشۍ ځان
 و د هغو په رأس کی مرحوم غزالشاخ صاحب و او هغه هر وخت
 دیل چه باید د هیواد د ځلمیانو اسلامي روزنی ته پوره پاملرنه وشي
 که خپل کوچنیان بنوونځیو ته لیږي نو کوشش وکړي چه هغوی سلمان
 پاتې شي او د اسلام له لاری بلی خواته کاږه نشي هغه د الهام له مخی
 یو هیډلی و چه اتحاد مفکوره په مخفیانه توگه خپریږي او باید د
 هغی د مخنیوی د پاره د تبلیغی مختلفو وسایلو څخه کار واخستل شي دغه
 مرحوم چه لا څوک د کمونستی د مفکوری د الف او بیا سره آشنانه و
 دهغی په باب فی تشویش درلود او ټول خلک فی ددغی اتحادی مفکوری
 له عواتو څخه چه دیو شمیر ځلمیانو مفکوری فی زهرجنی کړلی خبر کړل.
 هغه رسالی چه ددغه مرحوم لخوا پیشنهاد شوی عبارت دی له:

ذینی عقایدو تعلیم ته توجه، د اسلامي ثقافت خپرول، د دینی محاسنو

او حقایقو پوهول.

البته له دی څخه د هغه منظور دا و چه د خلکو په افکارو کی د اتحاد او
 د هریت د نظریا تو د پاره ځای موجود نشي ځکه که موږ د ځلمیانو افکار
 په اسلامي تعلیماتو سره خړوبه نکړو هغوی بلی خواته مخه کوی او دهغو
 په مخ کی د غیر اسلامي افکارو زمینه او فضا برابرېږي نو د عالمانو توجه
 او تعلیم په دی منظور چه په اسلام سره د ځوان نسل ساتل وشي له مهمو

د طایفو څخه گڼل کېږي. د علمی او تصوفی غونډو جوړول او د تصوفی طریقو خپرول یوازې د هغه په وینا سره نه و بلکه هغه په عملی توګه د دیني او عقیدوي اهدافو د تحقق دپاره مثبت ګامونه پورته کړل او هر عالم ته یې د خپلو نظریو یادونی ورکړی.

هغه څه چې موږ څخه یادونه وکړه په هغه کې څه مبالغه نشته او موږ نه غواړو چې د فخر الشايع د تاريخ په باب له واقعیت څخه لری خبری وشي ځکه د شخصیتونو د تاریخ لیکل یو علمی امانت دی چې باید لیکونکی او مؤلف د هغه پوره مراعات وکړي.

مرحوم میاگل صاحب دومره محاسن او صفات لری چې د ټولو یادونه د غټ تالیف ضرورت نیی او هغه څه چې په دغه رساله کې یاد شوی دی د هغې د هر مطلب د ثبوت دپاره له عالمانو او متورینو څخه ملا تر کونګی موجود دی.

موږ نن دینو چې د مرحوم په نزد د اتحاد د خپرېدلو ویرې حقیقتا په ځای وه او دغی ګمراهی زموږ د هیواد یو شمیر بی ګناه مسلمانان یې بد بختی، بد رطبی، احتیاج او مرګ سره مخامخ کړل.

که هغه ټول منچیز الشایخ لا پوښی د څخه یادونه کړي وه په پښه غورسره مو مطالعه کړي وی او د همت ملا دی ترې وی نو ممکنه ده چې د دغوبد بختیو سره مخامخ شوی نه وی.

یو له هغو څخه چې د مرحوم د صراحت دینا مثال دی هغه د محمد داود په مقابل کې دی. کله چې محمد داود د افغانستان واکي په لاس کې واخستلی

نوله میاگل صاحب تخه ئی په کله د ملاقات غوښتنه وکړه اوله موضوع تخه ئی د هغه وخت داخله وزیر ته خبر ورکړ، کله چه د ملاقات موضوع میاگل صاحب ته یاده شوه نو هغه په لومړي ځل و نه منله ولی بیا د حکومت د د پری تقاضا په اساس کابل ته تشریف و یوړ ارد محمد د د سره ئی ملاقات وکړ او هغه ته ئی په مراحت سره د اسلام د مقدس دین ایمايات بیان کړل او هغه ته ئی وروپوهول چه دغه هیواد بی له اسلامه بل دین نشی منلای. بیا کله چه فخر الشاخص د هغه له اخروافا تو تخه خبر شو نو منبر ته پورته شو او د منبر د پاسه ئی اعلان وکړ چه باید محمد داود په دی وپوهیږی چه له اسلام تخه د پر جزئی انحراف به د بدو عواقبو سبب شی.

داود د مرحوم میاگل صاحب کډون یوه نونه چه په د له ایزه توگه ئی د عالمانو او مشائخو سره د اسلامی تعلیماتو او نظریاتو د خپرېدلو او د سیاست مدارانو او حاکمانو په مقابل کی د هغه د لېجی د صراحت په باب وښودل شوه.

موږ یقین لرو چه گران لوستونکی د هغه د لېجی د صراحت او د هغه د دینی خدمتونو یادونه کوی او وائی چه دغی موضوع او دهغی موضوع ته ولی په رساله کی ځای نه ورکول کیږی؟ ولی زموږ ځواب دادی چه ځنکی مو وویل او موږ یادونه کړی ده چه په دغه رساله کی ټولو موضوعاتو ته چه په میاگل صاحب اړه لری اشاره نده شوی اړه موددی ا د عاکړی ده چه په دغه وړه رساله کی د هغه ټول محاسن او صفات یاد شوی دی.

سوز د هجرت په دنيای له هیواد څخه لرې واوړیدل چه دغه مشهور
 علمی، اجتماعی او تصوفی شخصیت وفات شو او خپل حبیب ته ورغی.
 "الموت جسر یوصل الحبيب الى الحبيب" مرک د پله په شان دی چه دوست
 خپل دوست ته رسوی.

موږ د هغه مرحوم د ځنو کارنامو لیکنې یا ونه وکړه څو له یوی خوا د
 شخصیتونو کارنامې په ثبت لوسره له ضائع کېدلو څخه ژغورل شي اوله بلې
 خوا خپل روحی ارتباط د هغو درو حانیت سره لا ټینګ کړو.

خلورم فصل

د دغه لوی مجاهد جومات او هجرت په باب او د جهاد په
ساحه کې د هغه خدمتون

دغه فصل د زمانې د ترتیب له مخې په خلورم د مرتبې کې ځای دینو
او که نه دارزبنت له حیثه او د اچې د موجوده د شرایطو او حالاتو له
مخې د هیواد بېلول مسلمانان په خاورو او د پښو کې د افغانستان
هیله لری چې بېلول نکونه او بېلولی څیړنی او یادونی د جهاد په
منظور وگرځول شی نو په دې اساس باید په اوله برخه کې وی. د
افغانستان موجوده جهاد یعنی خدا د باطل په مقابل کې حقه مبارزه، د
هغو کسانو مبارزه چې په دې پر ظلم او وحشت له خپل هیواد څخه ایستل شوی
دی. هیواد دې له پښای څخه زیات وران شوی دی. د هغو کسانو مبارزه چې
خپل نژدی دوستان دې د لاس وړ کړی. د هغو کسانو مبارزه چې په
کلوونو کې له همت څخه کار اخستی دی او لاسونه دې نور و نه و اوږده
شوی.

ننۍ نړۍ د تکنالوژۍ په خپرونو د نورو پرمختکو نو په یو ډول ظلم
بربادی، بد بختی، وحشت او بې رحمۍ اخته ده چې ښکاره نونه د افغانستان
کې دینو.

په افغانستان د سلو زرو څخه زیات روسی عسکرو موجودیت، دروسانو لخوا
د دولتی مهمو کارونو سرته رسول، داسلامی اداغانی ثقافت منځه وړلو
هلی ځلی، د معارف د تعلیماتو په روسی کولو کی چټکتیا، دهیواد اقتصادي
خرابوالی، روسی ته دهیواد تاریخي ذخایرو او شتمنیو انتقالول، د لهادی
مکتبونو خپرول، د دینی او مذهبی پروگرامونو بدلول، د کمونسټي کتابونو
زیاتول او تیتول، د مارکسی نظریو وړاندی کول او داسی نور د پرمختیا
و چه ټول افغانی مسلمان اولس ئی په حرکت راوستل، حرکت داسلامی هیواد
د پورته تر لاسه کولو په لوری. حرکت د انتقام اخستلو په غرض د ویني چټونکی
غدارانو په لوری چه په سلهاو زرو د بی کنا هوکسانو ویني ئی تویی
کړی او په سلهاو زرو کسان ئی د غمونو سره مخامخ کړی دی. حرکت
داسلامی حکومت د بیا منځ ته راوړلو په غرض، حرکت او همت کول
د شهیدانو فریاد ته درسپدلو په غرض داسی شهیدان چه د حال په ژبه
د داسی ظالمانو د لاسه په شکایت کی دی چه د چټکیزیا نو ظلم او ناروا
د ورتنه هڅه بنسټ پرې. حرکت د نړۍ د بیداری د پاره څو ټول وپوهیږی
چه کمونسټي یعنی څه؟ وژل، بریادی، وحشت، بی عفتی، د ظلم اوناړا
لاس او ږدول، ترور، د مالونو لوټول او بالاخر د انسانی ارزښتونو
تر لږښو لاندی کول او داسی نور عملونه دی چه د شرافت او انسانی کرامت
له دا نړۍ څخه وتلی دی.

داسی کسان شته چه لا تر اوسه ئی ددی ادراک نه دی کړی چه دلی
په ملیونو ملیو نو خلق د افغانستان څخه د وتل اوله وځي. دی رسالی

د ليكلو په وخت (۱۳۶۲ لمريز کال) ميزان دمياشتي په اخره کي (د روسانو د بي رحمانه بمباري په سبب) ستالف، کوهدامن او کوۀ صافي د خلکو څخه په زرهاؤ کسان شهيدان شول. اړپه زرهاؤ کسانو هجرت وکړ او مهاجرينو سيلاؤ لا روان دي.

هغه کسان چه تراوسه دکونستق د منافقت په غولونکو شعار دښو چه د وډي، جامه او کوردي غوليدلي دي دوي په دي پوهېدلي نه دي چه ولي دغه بد بختي په د پره چټکتيا مونږ افغانان ئي دا حتماج اړدړپه درکېدلو سره مخامخ کړي يو. د وډي په ځاي زهر لرونکي بهونه، دکور پر ځاي قبر او د جامي پر ځاي زولافي او کفن راپه برخه شول.

ددی ضرورت نشته چه نور هيوا دونه دغه تجربه تکراره کړي، مونږ وليدل اوښه موليديل چه په زرگونو عالمان، روحانيون، د علم طالبان، صوبيان او مشايخ ژوندي تر خاورو لاندی شول. توجه وکړئ ژوندي تر خاورو لاندی شول.

په دي کي مبالغه نشته چه دکابل کمونستي حکومت په سلهاؤ اذرهاؤ کسان ئي له زندانونو څخه ويستل او ټول ئي په يوه ځاي کي لاس تړلي غورځول او دنگرونو، بولدوزرو او درندو ماشينونو په وسيله ئي چه هغوياندي خاوري اړولي او تر د پره ليدل شوي چه په خاورو کي خښ شوي کسان په په حرکت کي ؤ اړبيا به چه مړه شول نو خاوري به ځاي په ځاي ودرېدلي.

دغه راز د بي گناهو کسانو ژوندي خښول د بشريت د تاريخ په لومړي

ہل سرہ پینیں شواو دد بنمانو دخیلو دغو شو موکا رونو اوکر کجنو ظلمونو
دپارہ دافغانستان خاورہ مساعدا وکھلہ اوخہ ئی چہ غوبستل هغه ئی دکرل
اور لا کوی ئی۔

د عالمانو تخہ یوتن چہ تریو وختہ د پل چرخي په بند یخانہ کی د پہ
سترگو لیدی حال داسی بیاتوی :

کمونستانو په یوه ځل (۱۳۰۰) تنه دینی عالمان د پل چرخي له بندی خانی
تخہ وویستل او په یوه ځای کی ټټول ئی په شهادت ورسول (انالله وانا الیه
راجعون) مرحوم فخرالشاخ ددغه راز ظالمانہ د پېښو په اورپد لوسره
طاقت وکړ او خپل تبلیغی جهاد ئی د ظالمانو په مقابل کی پیل کړ۔ فخرالشاخ
(رحمتہ الله علیہ) په (۱۳۰۷) هجری لمریز کال د رمضان په مبارکه میاشت کی د
قرآن کریم ختم د سبز سنگ په قریه کی وکړ او بیا کتاب ته لا لالبتہ د هغه تنگ
تکاب ته د لوی اختر تخہ وروسته اوداچہ د منیر تبلیغ ئی قوت پیدا کړ شوی
دی۔

فخرالشاخ اود هغه مشرانو ځامنو د تکاب مندین د فادار او زړه ور خلک
د جهاد دپاره منظم کړل او عملی جهاد ئی پیل کړ۔ دالومرفی جهاد دی چہ مخامخ
شروع کیږی خلکو غشی ویشتلای شول ، د تکاب داند راپ منطقه اکرکه
غرفه ده ولی په زړه پوری د پناه کېدلو ځایونه نلری او هره شیبہ د بیماری خطر
موجود و۔ فخرالشاخ پخپل تصوفی جوش ، اسلامی جذبی او دینی مسلکی او
مذهبی عشق سره داسی اعلان وکړ :

د اسلام په لاره کی مرګ ژوند دی او ژوند بی له اسلامه مرګ دی که

تاسی ټول د خدای درضا او د دینی معتقداتو څخه د دفاع په لاره کی مری
د حقې لاری شمیدان یی.

د ټانګ او از لیز لږن نژدی کېږي او په سرک باندی چه د مست رود
څخه د ټکاب له تعمیر څخه نژدی تېږیږي د مبارکی مدرسی او خانقاه او د ټکاب
پروران او د افغانستان د ټولو خلکو د زیارت او ادب ځایونو په لوری مخ په
حرکت دی. د ابلیس دغه لښکر او له خدایه منکران څخه پوهیږي چه د دغه
ځای زړور خلک منظم شوی او له خپل اسلامي دین او مسلک او د خپل هېواد
غزالشاغ له کور خانقاه او مدرسی څخه دفاع کوی. په دغه وخت کی
د مبارک صاحب (رحمته الله علیه) غږ د حال په ژبه دی. یو نظر د ګیندزی او
زیارت په لوری کوی داسی زیارت چه له ډیرو کلو نو د خلکو د تبرک
ځای و. مجاهدینو د غوځایونو ته چه په ورکټوب کی د میند و
په غین کی او په ځوانه کی د خپلو پلرونو سره راتلل نظر کاوه چه دغه
ټول متبرک ځایونه د کابل د کمونسټی حکومت له خوا د تهدید سره
مخامخ کېږي او داسی فکر کېده چه د هغو په ټولو اسلامي معتقداتو او
د معنوی ټیګي په ځای باندی باطل خط را ښکل کېږي او د مسلمانانو
د تقاضا په خلاف د الحاد ژوند منځ ته راځي نو د غوځیږي مسلمانانو
او مجاهدینو نه غوښتل چه زیارت، خانقاه، مدرسه او بیرغ چه
له ډیرو کلو نو د غزالشاغ په کور باندی رپښی له منځه لاړشی او داسی
کسانو ته موقع ور نکړل شی چه دوی دین ته خرافات، مدرسی ته امپیر
یالستی اوه ادبوغ او او را دوه ارتجاعی جرګونه رانی. د مبارک جوړما

ترڅنګه زړه وروځلېا نو دغزالمشانځ اود هغه د مشرانو زامنود مستقيمي
 قوماندې لاندې داسلامي غيرت اود حق او حقيقت څخه د دفاع د جذبې
 په بنود لوسره د ټولو نظر جليول داسې جومات چې داسې دځ نه وه چې
 په هغه کې به د خدای دوستان په هر کڼه کې د خدای په ذکر او عبادت مشغول
 نه و، له بلې خوا غزالمشانځ پخپلې خورافې څميرې او پېرالهي مقدار استو
 ا ونصوت مؤمن شخصيت داسې غږ کاوه:

ای د حقې لارې مجاهدينو! ای د - لا اله الا الله محمد رسول الله د کلمې
 په رڼا کې روزل شويو زامنو! دغه د امتحان وړ څه ده، دغه ده هغه دځ چې د کلونو
 څخه د هغې درانګ څخه چې خبرې کولی اوتاسې اوتاسې پلرونو ټولو ته بهر
 د کړ چې له خپل دين اسلام او مسلک، له خپل شرف او ناموس څخه په ډېره
 مېړانه دفاع کوو، جنګ کوو او د بنېمان وژنو اوس دغه قووي د قيقه
 په د قيقه نژدې کېږي -

ځلېا نو نور د خیرې اوریدلو تاب رانه ور دوی د دولتی پتانګونو
 ا وزره پوښو د مقابلي دپاره روانېږي، د صوفیا نوله تربیي څخه متېرېږي
 اود کفر او الحاد د لښکرو هماغه کېږي، د دواړو خوا هماغه جنګ شروع کېږي
 په دغه وخت کې یو ځلې زغې کېږي اوداسې وایي:

که زه د خپلو اسلامي او انساني هیلو قوماني مټوم، که ماته د بنېمن
 گذار ورسید اود جنایتکارانو او مفسدانو او هیواد خرڅو ښکو
 جفاله ژوند څخه محروم کړم نو تاسې بیداره شئ او وپوهېږئ
 چې دغه د خدای او پیغیر د بنېمان د ناکامۍ سوه هماغه کیدونکې

مه جاديرئي، مه بي زبه کيرئي او په ډير نارينتوب سره خپل
مقدس جهاد ته دوام ورکړي. يو بل ځلي هم زخي کيری او يو د بل پسې
پرځمکه لويديږي او د شهيدانو شمير (۳۷) تنو ته رسيدی او له کمرستانو
او د دين او وطن له د بنمنانو څخه له سلو څخه زيات کسان د خپل بد عاقبت
سره هماغه کيری. په دغه وخت کې د کمرستي ديني توپونکي لښکر چې ماتي
کوي د تکاب شريفو خلکو څخه چې کوم کسان د دوی په لاس راځي د ځان سره
وړي او په زندان کې ئې اچوي او د دغو زندانيانو شمير چې تقريبا ۴۰
تنو ته رسيدی لا تر اوسه د هغو پتر معلومه نه ده او له موجوده حالت څخه
داسې معلومېږي چې د غوښتلو د شهادت شريعت څښلی دی. بيا وروسته
هواقي جنګ منځ ته راځي او د ملحد حکومت له خوا جومات، زيارت
او د مبارک صاحب کور بيماري کيږي او لومړي بم د غزال شاخ صاحب په
گور لويديږي ولی د خداي په فضل او عنايت چاته ضرر نه رسيدی. په دغه
دخت کې مرحوم غزال شاخ پټلاوت او او لاه ويلي وځول وې. بيا بيماري
پيل کيږي او په زيارت، جومات، خانقاه او د ذکر، فکر او تبليغ
په ځايونو لويديږي ولی زيات ئې نه چوي. په دغه وخت کې ميا ځل منا
اصرار کوي چې په دغه حالت سره مبارزې او جهاد ته دوام ورکړي
او شهادت ئې په برخه شي ولی د هغه منسوبين او د تکاب زهرو خلک
فکر کوي که صاحب په همدغه ځای خپلې مبارزې او جهاد ته دوام ورکړي
او شهيد شي نو بيا بل داسې څوک نشته چې د جهاد بيرغ پورته کړي
نو د هغه په شهادت سره د مجاهدينو په صفونو کې کې پيدا کيږي نو

داسی فیصله وشوه : باید میاگل صاحب دخیلو ته لو منو بینوسره دبنک
له صحنی سوه وویستل شی اود هجرت دپاره تیاری ونیسی خودغه لوی شخصیت
د افغانستان د ازادی په غرض لاریات خدمتونه وکړي. لومړی دغه
پیشنهاد دهغه لخوا نه منل کیږي مگر بیا د معقولو دلایلو اود جهاد د
مصلحت په منظور هجرت ته غاړه ټوټه کړې او پي له دی چه دکور سامان او
نور د شیانو ته متوجه شی دیوشمیر کوچنیا نوسره د میاخیلو له لاری
د تګاب غرنی سیمې ته روانیږي. دغه ورځ د دلولی (۴) اود وادری او
یخه طاقت سخت دی مگر سوره ددی د هجرت لاره په ځنګی نیسي او د
تګاب خلک که له یوی خوا د میاردی د لاسه په تشویش کی دی ولی د بلی
خوا خوشال دی چه دوی وکولای شول چه میاگل صاحب مهاجر کړي او
ورته دم پر خدمت زمینه برابره کړي. که د تګاب خلک له یوی خوا د
شهیدانو په ځینولو مشغول دی له بلی خوا یوشمیر ځلمیان د غزالستان
اود هغه دکورنی د غرود نقلولو اویولو خدمت دپاره حاضریني.
دغو ځلمیانو میاگل صاحب ئی په دیر اخلاص په اوږو دا خست اود نوبت
په نوبت ئی په خدمت کی برخه واخستله. لاره د پره سخت وه ولی میا
گل صاحب په نورانی هڅه اود هغه په دعا سوره آسانه شوه. میاگل صاحب
له یوی قریبي څخه بلی قریبي اوله یوه ځایه بل ځای ته نقل مکان کوی.
اود تګاب میاخیلو، کوټی او اسکن دین دوستو خلک دهغه په خدمت
کی دی. او میاگل صاحب چه هر چیرته رسپږی خلکو ته د جهاد توصیه
کوی اود کهنستی په مقابل کی د غفلت کولو د خطر یادونه کوی.

په دغه وخت کې دغه وېره هم وه چې د ملحدانو لښکر دغه بې دفاع
موکب تعقيب کړي دې د هېڅ خطرا حساس ونه شو تر دې چې کوم کس
چې د دولت د معاونانو څخه و دوی هم ونکړای شول چې د خلکو د احساساتو
څخه لرې پاتې شي. او داسې تعهداتې وکړ چې دغه راز فاش نکړي او سره
ددې چې دولت ته نژدې دې د قومي تعهداتو څخه لاس ونېاسي.

د کابل ملحد حکومت د فخرالرشاد د هجرت د خبر په اوږدو سره
په تعجب کې لویېږي ځکه دغه ملحد حکومت فکر کاوه چې هغه به د بمبارۍ
په سبب د خپلې ټولې کورنۍ سره له منځه تللی وي مګر له دې څخه غافل و:
چراغی راکه ایزد بېرغ وروږ د
هر آنکس پف کړد ریشش بسوزد

الهي اراده دا وه چې د معرفت دغه څرخ او د دين او مسلك او د خدای
دغه عاشق صوفي ژوندی پاتې کېږي شونډ خلك سعادت ته راوبلي،
ژوندی پاتې کېږي چې د کفر او الحاد په مقابل کې جهاد وکړي. د خدای
اراده وه چې هغه تر (۱۳۶۲) هجري لمريز کال پورې ژوندی پریږدي
خو چې د دغو پنځو کلونو په موده کې د دين په لاس کې خدمت وکړي
او هم خپلې هیلې ته ورسېږي چې له دې وړو کلونو څخه د هغه سره وه او هغه
د حرم په مبارکه ځمکه کې مړ کېدل او هلته خښیدل دي. هغه حج اکبر
په بنډه خشوع سره ادا کړ او دا چې د افغانستان مسلمان اولی د کونستی
اشغال او بمبارۍ د لاسه د تکلیفونو سره مخامخ دي او دغه مسلمان اولی د
خپل موجودیت د پاره چې تل په مسلمان سره پاتې وي د جهاد بېرغ پورته

کړی دی دهغو د پاره دعا کوی.

فخر الشاغل (رحمته الله علیه) د خپل عمر په وروستیو ورځو کې د خپلو هیواد
والو دعاء کوله او په همدغو ورځو کې حاجی آغا او صوفي جان آغا دوه صالح
پیران دهغه بابت ته نژدې ناست و او دهغه د اوضاعو مراقبت ئی کاوه.
د معرفت د دغه لمر د لوید لوپه دغو ورځو کې ټول دوستان دهغه
په یاد کې و او د هر یوه د پاره ئی جلا جلا دعا کوله او دهغه ټول منوبین
چه د حرم په پاکه زمکه کې ورسره حاضر و دهغه په دوستی مجلس کې
د هغه د ارزښتناکو وصیتونو په اورېدلو سره مشرف شوی دی.
فخر الشاغل د (۱۳۶۲) هجري لمريز کال د میزان په نیمه ورځ د ماسپینین
څخه وروسته په څلورو بجو او شلو دقیقو خپل روح ته تسلیم کړ.
او په دی چه د حرم په مبارکه زمکه کې د خپلې پخوانۍ هیبلې له مخې د
خداي په حکم او رضا وفات موی د پرخوښ و.

د هغه د وفات ورځ د (۱۳۶۳) هجري ترمی کال د ذوالحجې د (۲۴)
سره برابره وه. مرحوم فخر الشاغل د افغانستان د جهاد د جریان په ورځو
کې وفات کوی. او د هر تشویش بنی چه په اخره کې به د اسلام د لاری
د خدا ئیا نو دغه فداکاری څه وی؟ د خاورینې کور په مخ او سیدونکو
ورځ په ورځ د مشکلاتو د پېرښت د افغانستان په اشغالولو کې دروسی
اصرار. د ملیونو بیګنا هسوکسانوله هیواده جلا توب چه ورسره
د حق او حقیقت په لار کې د استقامت په سبب مخامخ شوی دی
د افغانستان د مثلی په باب د نړۍ د سیاستمدارانو په جدې توګه علم

ترجمې په داسې ډول چې څه موده وروسته هیڅ شی. د افغانستان د
د موضوع په باب د اسلامي هیوادونو په جدې توګه عدم توجه ځکه
له اسلامي هیوادونو څخه هیڅ داسې یو هیواد پیدا نشو چې جرأت وکړي
اود روسیې څخه خپلې اړیکې پریکړي.

مرحوم میاګل صاحب د دغو ټولو موضوعاتو په باب فکر کاوه
او تشویش ئې درلود په دغه واقعیت باندې هغه کسان پوه و چې هغوی
د دغه درد لرونکي شخصیت سره له نژدې تماس درلود. هغه حق درلود
چې هر وخت د مجاهدینو د اتحاد په باب جدې خبرې وکړي ځکه د هغه
پخوانۍ هیله همدا ده چې ټول مجاهدین په یوه محور جمع شي. ټول
په یوه لار روان شي. ټول د (واعظمو بحمل الله جميعاً ولا تفرقوا)
په حکم سره عمل وکړي اود دغه الهي حکم ته ظاهري جامه ورانه غوندي
بلکه هغه خپل حقیقي اوداقي دستور العمل اود لارې څراغ وګرځوي.

دغه د اتحاد غږ اود دعوت له هغه ځایه پیل کېږي چې نغزالشائنم بابو
ته رسېږي او یو شمیر مهاجرین، مجاهدین اود اسلامي تنظیمونو
مشران استقبال ته ئې راوځي او هغوی ته داسې خطاب کوي:-

ستاسې کامیابي په اتحاد او اتفاق کی ده، که په یوه لاره او په یوه
فکر خپله مبارزه وکړئ. که دغه خدای درکړي قوت چې دایهان او غنډی
څخه پیدا دی په یوه لوري وګرځوي، که د اتحاد په باب د خدای او د
هغه در رسول امر او د میلیونو مسلمانانو توقع عملی کړئ، که دغه
مبارزه په باطل باندې د حق د مبارزې په حیث پیل کړئ، که دی

ته متوجه شئ چې حق هېڅکله تعدد نه مني او بيا خصوصاً د جهاد په لاره کې چې يوې خواته حق او بلي خواته باطل موجود دی، که شخصي هيلې او پخپلو منځو کې سياسي قدرت طلبې تر شا کړي، که له هغه څخه چې ستاسې هيواد د حال په ژبه وايي او بيا داسې هيواد چې له پيړيو د اسلامي مدنيت او د هند په زمکه کې د اسلام د خپرولو مرکز و او داسې د کمونستي اشغالوله امله په فرياد راغلي اوله واقعي مسلمانانو څخه د خدا کاري غوښتنه کوي، که دغه ټول په نظر کې ونيسي نو يقيناً کاميابي ته رسېږي او د ناکامه سره نه مخامخ کېږي.

فخر الشايع د صفونو ديوالي دهيلې په تکرارولو سره له باحبوب څخه مخ په پېښور روانېږي او پېښور ته درار سيد لويه وخت کې د زرگونو مسلمانانو مجاهدينو، مهاجرينو او پاکستاني وروڼو لخوا د هغه تود هرکلی کېږي، د پاکستان اسلامي حکومت هم د دغه اسلامي تصوفي لور شخصيت قدر داني کوي، په دغه وخت کې ټاکلي پروگرام موجود نه و مگر د جماعت په پنځو دختو لرونکو نو او په هغو مجلسونو کې چې د ميليونو سره کېږي درلودل د جهاد موثريت او د افغانستان د مسلمانو خلکو د ديني هيلو د سرته رسېدلو په باب خبرې کولې.

يوه ورځ دغه محترم په دې فکر کېږي چې دا اتحاد په ياب درهيزانو سره توصيې ته د صحبت په شکل تغير درکړي. او د هغوی هر يوه ته ليک استوي او هغوی خپل فقيرانه ډوډۍ ته بولي او د هغو څخه زياتره کسان د هغه غونډې ته حاضرېږي. هغه پخپل فصاحت

اوبلاغت سره د جهاد، د مسلمانانو د مشكلاتو، د مسلمانانو د حالت څخه
 چه د هجرت څخه ئې مخكې په خپلو سترگو ليدلى، د اسلامي ثقافت او اسلامي
 اثارو په باب د كمونستانو د هلو ځلو په اتحاد سره د مجاهدينو د قوې
 كيدلو د ضرورت، په روستي كلونو كې د خپلو علمي او تصوني نظريو د خپرولو
 په لاره كې د خپلو تجربو، په روستي څو كلونو كې د كمونستي خطر په
 مقابل كې د مسلمانانو د غفلت، د ماوراءالنهر دفتنو، د كمونستانو د ظالمانه
 اشغال او د هڅو په مقابل كې د ايمان په قوت د مسلمانانو د مقاومت
 خبرې كړي. او د ائې هم ويل چه زما يواځې مقصد د اسلام حاكميدل
 دى نه كوم قدرت او سياسي زعامت، اوزه نه غواړم دغه مبارزه د ديني
 بې ثباتو چوكيو ته درسېدلو وسيله وگرځوم، هر څوك كه وغواړي چه
 د اهليت اړه اسلام باندې عمل كوونكى وي كولاى شي چه د زعامت
 د مقام خاوند شي، ځكه زما اصلى هييله دا ده چه افغانستان ازاده
 او په كې اسلامي حكومت منځ ته راشي او هر څوك چه دغه هييله ترسره
 كړي زه دهغه ملكوي او ملا تريم. حاضرينو دهغه خبرې خوښې كړلې
 او د اسلام په لاره كې ئې خپل ثابت دريځ وښود.

په دغه لومړني غونډه كې د انيصله وشوه چه د غوڅيړو ته دوام وركړ
 شي. وخت په وخت غونډه كيږي، په زيا تر د غونډو كې د فخرالشاخ مشر
 زري جناب حاجي آغا گډون كوي. په دغو غونډو كې كله د مجاهدينو او د
 مشرانو اتحاد مخ په نژدې كيدلو شي او كله له هدف څخه لري شي.

فخرالشاخ وخت په وخت له خپلو منسوبينو څخه چه په غونډو كې

گڏون کوی د موضوع پوښتنه کوی، دا اتحاد په نژدی کېدلو سره خوښی کوی
 او دا اختلاف د عوامو په زیان نږدې لوسه څپکان کوی. په دغه جریان کی د
 جهاد خبرونه په غور سره تعقیبوی د کتاب مجاهدین وړځ په وړځ له هغه
 څخه گړد چاپیره ځای نیسی او د هغو ځمکې د هغه حرم سړای ته نژدی
 درولی کیږی. د هغه زامن په دې پراخلاص د مجاهدینو خدمت او
 تنظیم ته دریږی. دغه حالت په (۱۳۵۲) هجری لمریز کال پېښور ته
 د فخرالشانخ در سپدلوله وخته تر هغه څه د بیت الله د زیارت په نیت
 روانېږی دوام کوی او وخت په وخت ئی د مشرانو دا اختلافونو د پیدا
 شویو مشکلاتو په یاب خبری کولی او د هغو دا اتحاد د دعوت لاره ئی
 تعقیبوله.

د جهاد په څو مرحلو کی دا اتحاد تبلیغ تاثیر وکړ او تربیوی اندازی
 د مشرانو ترمنځ د نظر او عمل اتحاد منځ ته راځی مگر هغه بشپړ اتحاد څه د
 فخرالشانخ منظور ؤ څه باید د جهاد در هېری مقام یووی اوله همدغه
 بیه مقام څخه د جهاد او امر صادرشو هڅه عملی نشو.

د افغانستان مسلمانان او دین خوښونکو خلکو څه جهاد ئی له عادی
 نقطی څخه په ښه نیت پیل کړ او په دغه جهاد کی څه د حق او باطل
 ترمنځ د نیصلی خبره ده دا څه دوی دروس د دغه نړۍ وال قدرت
 په مقابل کی پوره کافی یا بیه اندازه کافی د سله په لاس ولسی
 د غه راز د سله دوی سوه نه ووه ولی دوی په دیر مو فقیه سره
 پر مخکې کاوه. له هر لوری د الله اکبر - غن اورېده کیده.

او دوی په لرگیو، تېرو او چټکتی ټوپکونو سره جهاد ته دوام ورکاوه
 د پټرولو بوتل د صابون سره د ټپانک د منځه وړلو د پاره کافی کپل
 کیده. دوی هغه څه چې پوره موجود ؤ هغه قوی احساسات ؤ، د نفیث
 هیله وه، عقیده چې په دغه حقه لاره کی شهادت د ټولو مشکلاتو
 ځواب ویونکی دی او که مبالغه نه وی ویلای شو چې د مجاهدینو تر
 منځه د جهاد او شهادت په باب رقابت موجود ؤ په دی معنی:

هر چا کوشش کاوه چې ښه و جنگېږي، جهاد وکړي او په حقه
 لاره کی د قربانۍ ښه نمونه او ښه درس وگرځي او چې به شهید شو
 نو د هغه پلار، مور، ورور، کاکا او نور و خپلوانو ویار په کوله
 چې زموږ د کورنۍ غړي په هغه لاره کی شهید شواو د خپل اسلامي
 هیواد د آزادۍ په لاره کی قربانی ورکړي.

هغه څه چې میاگل صاحب ویل او تشویش ؤی درلود چې مجاهدینو
 ترمنځ اختلاف په جهاد کی خنډ پیدا کوي هغه موږ سر په سترگو ولیدل
 او تراوسه (د- ۱۳۶۳ کال د عقرب تر میاشتې) دوام لري او باید دامو

لیدلای نه وای.

فخر الماشح (رحمته الله علیه) چې په موقی ډول په حرم شریف کی ؤ له
 جهاد څخه لری نه ؤ. د مجاهدینو د پاره ؤی دعا کوله او د هغود صفونو
 د تنظیم په باب ؤی فکر کاوه تردی چې یوه ورځ په دی فکر کی شو چې
 مجاهدینو ته د افغانستان په دننه کی پیغام ولیږي او همداسی ؤی م وکړ
 چې د هغه مهم ښکی دادی:

اوداچه دجهاد اومجاهدينو دتنظيمونود پاره په تبليغ او نور ووهلوځلو
سره زمينه موجود وي نونه بناي چي ژر هجرت وشي.

فخرالشاخ له هغه ورځي خپل جدي تبليغ پيل كړ چه په (۱۳۵۷) هجري
لمريز كال د كمونستانو كود تار شوه او په دغه دخت تبليغ د پرمو تر وځكه
څنو خلكو فكر كاوه چه دغه له خپل ځا نونه د خلكو واقعي خدمتكاران معرفي
كوي اود هغوي په منافقانه و خبرو غوليري نو بايد داسي كسا موجود
وي چه د هغوي مفاسد او ناولي هيلي خلكو ته نيكاره كړي. دا فكر دى هم
د نشي چه مرحوم فخرالشاخ څو چه ئي د ځان اود خپلي كورني د خطر احساس
نه كاوه نو پخپل ځاى كى و ځكه د هغه خطر اود كمونستانو بد بيني د
كو د تاله اول څخه معلومه ده دى هغه د ثبات او استقامت له مخي چي
د رپه برخه و د ملحدانو له تعقيب، بد بيني او تهديد څخه و پرته نه درلوده
دادى يوله هغو د لايلو څخه چه زمونږ دغه مدعا ثابتوي:

فخرالشاخ د عادت له مخي د كړي په ورځو كى كوه دامن ته تلل ا د هم
ئى څو ورځي د كاپيسا په كوهستان كى تيرولى ا په دى سړه ئي د دوستانو
او مخلصينو سترگي روښانه كوي. اود منطقي د عالمانو، روحانيونو او سپين زړو
خبري اخست او مصيبت خپلوته ئي تسل وركاوه. بيا به د چهاريكار بنار
ته تلل او هلته پخپل شخصي كور كى چه د چهاريكارو د جامع جومات
تر څنگ و اود دغه جومات د صاحب مبارك په جومات مشهور و هتوگنه
كوله ا په دغه ځاى كى د شا او خوا اود بنار خلك او غلامان د هغه
ملاقات ته راتلل او د رڅخه ئي دعا اخستله او چا چه د قاريه په مبارك

طریقه کی دداخلید لو هیله درلوده هڅو ته ئی ددغی طریقې بندونه کوله، خلک ډېمی
په وڅ چه صاحب به په خپل دغه ځای کی تشریف درلود دېر راتلل، تبلیغ دینو عالمانو
لخوا اولسونځ دغزالمشاغ صاحب په امامت سوه کېده. غزالمشاغ صاحب کله کله داوډزائی
تربی ته تلل او کله دسېر سنگ قریبی ته. داوډزائی په قریبه کی جامع جومات وچه
دهغه بنسټ د همدی صاحب ایښی و او هغه به دگرمی په ورځو کی چه به دغه ځای ته
لاغی دهغه په خبره کی هستوگنه کوله او شیخ الاسلام صاحب (د کتاب مبارک صاحب)
هم داسی کول او دهغه له وفات څخه وروسته میاگل صاحب هم دغه طریقه غوره
کړی وه. ددغه جومات ترڅنګه د شیخ الاسلام هستوگنی ځای و او بیا وروسته د
غزالمشاغ د اوسیدلو ځای او کرځید.

د داوډزائی د جامع جومات په هر لمانځه او بیا ډېمی په لمانځه کی د عالمانو، روحانیو
او د متدینو خلکو غونډه د لیدلو وړ وه. مسلمانان دقره باغ له شا وخوا تردی چه چهاربکه
اوله هڅو ځایونو څخه چه له دغه جومات څخه (۳۰) کیلومتره لرې و. د داوډزائی قریبی
ته راتلل د وڅ له (۱۱) بجو څخه تبلیغ پیل کیده او مرحوم غزالمشاغ په نورانی مخ او
سپینو جامو جومات ته راته او تبلیغ ته ئی غوږالېښوده او که بیا تبلیغ نه کیده نو
له لسو بجو دهغه په ځای دقرآن کریم ختم کیده. البته دقرآن کریم ختم او د طریقې
بندول د ژوندی زېړونو خاوندانو دپاره د خاص کیفیت لرونکی و. غزالمشاغ د
سېر سنگ په قریبه کی هم شخص کور درلود او هلته جامع جومات هم وچه په دغه
جومات کی داوډزائی د جامع جومات په شان لښوځونه، ذکرونه او ختمونه
کیدل. کله به داسی هم کیدل چه غزالمشاغ به قلعه بنده ته راته اوله دغه ځای
څخه چه د رمضان مبارک میاشت وه دقرآن کریم د ختم دپاره چهاربکه رته تشریف

دې، په چهار بیکارو کی د قرآن کریم ختم به په دریو شپو کی کیده او په دغه ختم کی به په زرگونو مسلمانانو کډن کاوه. د دریو شپو د ختم څخه وروسته به د شپږ و او لسو شپو ختم هم کیده ولی په دغو روستیو ختمونو کی به د کډون کونکو شمیر د دریو شپو له کډون کونکو څخه به لږ و.

مړوم فخرالمشائخ په (۱۳۰۲) هجری لمریز کال ونه غوښتل چه پخپل هیڅ والی عادت نه تغیر ورکړي او سبز سنگ ته لار شي. محمد حکومت دهغه د ټولو کډن ارشونو او حاله تو تحقیق کاوه. د ټکا باب په ولسوالۍ کی یوه عسکری قوه موجوده وه او دغه قوه وخت په وخت د فخرالمشائخ صاحب په باب مرکز ته مخا بډه کوله. کوم وخت چه د فخرالمشائخ صاحب مو تر د سبز سنگ په لار روان شونو په لاره کی د محموراتی په حصه کی چه عسکری قوی خای نیولی و دهغه د مو تر څخه نیسی ولی فخرالمشائخ صاحب سوه هیڅ ویره نه پید اکیږی ولی بد بختانو چه هڅه کوله هغه ونیسی نو په دغه وخت کی څو عادی سردیسونه د کابل د ټکا باب او بډرات په لوری او د ټکا باب او بډرات څخه د کابل په لوری پید اکیږی او د فخرالمشائخ صاحب مو تر ته نژدی درېږی او په دغه وخت د سرو گیسونو خلک را کوږیږی او د کو هستان او کاپیسا د نژدی خایونو خلک هم را رسیږی او دلته د اسی حالت منځ ته راځی که چیري د فخرالمشائخ صاحب سوه د ملحدانو د قوی لخوا نامناسب حرکت وشي نو ټول خلک به ورته په ځنکی ودرېږی او د فخرالمشائخ صاحب به په کلکه دفاع وکړی په دغه وخت کی یو شخص د کاپیسا د لوی ولسوال په نامه را رسیږی او عذر کوی او وایي چه عسکرو میا گل صاحب ښی نه دی پیژندای او دغه کار په سهو سره شوی ولی خلک پوهیږی چه اصل مطلب څه و او حکومت ولی میا گل

صاحب له نیولوا و پرولو تخه لاس واخست د خلکو راغونډیدل او د هغو زړه ورو
 خیر و د حال په ژبه خبر ورکاوه که چیرې فخرالشاخ صاحب ته ضرر ورسپړی نو
 خنک به هېڅکله یې مداخلې پاتې نشی او په حتی ډول به له خپل محترم مشر تخه دفاع کوي
 فخرالشاخ صاحب له دې پېښې تخه وروسته سپر سنگ ته مخې او هلته د جهاد
 تبلیغ پیل کوي او په دغه وخت کې هغه مو ترچې په کې دهغه د کور سامان و
 هم ورسپړی او د حکومتی تواؤ لخوا تلاشي کېږي او دغه تلاشي کول د دې حقیقت
 ثبوت کوي چې د کاپیسا د لوی ولسوال دا خبره چې د فخرالشاخ مو تر سهوه
 او اشتباها درول شوی یعنی غلطه او حقیقت بل خبر و.

فخرالشاخ صاحب ښه پوهیده چې کموښتان له ډېرو کونو
 هغه ته د ضرر رسولو په فکر کې و ولی د فخرالشاخ صاحب د اسلامي
 رسالت سرته رسول او جهاد ته دهغه تیاري او استقامت د دې بیانونکی
 و چې د اکمان نشی کیدی چې هغه دخپل ځان او دخپل اولاد له مرګ
 تخه ژبه ریره کوي، هغه داسې مرګ ته په هغه ژوند باندې چې د
 ملحدانو د حکم او ذلت سره مخامخ وي ترجیح ورکوله.

جناب فخرالشاخ په (۱۳۶۱) هجري لمريز کال د سنبلې په
 میاشتو دخپلې کورنۍ داود تنو سره د سعودي عربستان هیواد ته
 تشریف وړی او دا چې حج ادا کوي او د افغانستان د پاره دعا او کړي
 او د جهاد د پاره بیرته ستون شي نو ورته دبیرته ستند لوږمنت
 نه پیدا کېږي او د بل کال د حج د پاره چې حج اکبر و پاتې کېږي.
 او په دې حج سره دهغه د مجنونو شمیر لسڅو مجنونو تخه زیاتېږي

ددغه روستنی چچ په ورځوکی ددی احسان کوی چه عمر قی پای ته
 رسیدلی دی. دفرعی طواف له کولو څخه وروست ددی ته نه حاضرېږی
 چه دا حرام جامه له تن څخه لری کړی ځکه دهغه یواځنی هیله دا وه چه
 په همدغی جای سوه دخپل خندای حضور ته ورشی نومحت قی ورځ
 په ورځ مخ په خرابیدلو اود ژر بند لمر قی مخ په ولیدلوؤ. معالج
 ډاکټره هغه تداوی کوله بیاد حاجی آغا اودهغه دنور منسوبینو
 پر تقاضا تداوی لیں کپړی او معالج ډاکټر په تعجب سره د علت
 پوښتنه کوی. علت څرگندؤ او علای بنکاره وی ولی ډاکټر
 قناعت نکوی. لاشه د قیق تیری نه وی چه په هغه باندی
 د ځنګدن حالت مشاهده کپړی او خپل روح دکا ییاتو خالق ته
 سپاری. معالج ډاکټر چه بی له خونسې وداع کړی وه دانفعالی رباط
 ښکته پورته نه و رسیدلی چه د جناب نحر الشاغل صاحب
 دوخت خبر ور رسپړی اودهغه منسوبینو دپوهی اربیداری
 په باب په تعجب کی لیدل کپړی. په دغه وخت کی دوستان له
 هری خوا ټانونه رسوی اودهغه مرحوم جنازه په ډېر افتخار په
 اوبو واخلی اوددی انتظار یاسی چه په مرحوم باندی د سباد لمانځه
 څخه وروست د جنازی لونغ وشی. د سباد لمانځه څخه وروست
 غږ کپړی چه د میاگل صاحب جنازه راوړل شوه اوبیا هماغه
 وچه په سلهاؤ زرو مسلمانانو ذهنی د جنازی لونغ ادا کړ
 او ورته قی دخیر دعا وکړله.

د جنازی له لماته څخه وروسته د (۱۴۰۳) هجري تبری کال د ذوالحجې په (۲۵) په جسته المعلى کې دفن شو.

د مرحوم نخرالشاخ د مړینې خبر د ذوالحجې په اته ولسمه پېښور ته رسېږي او د هغه د منسوبینو لخوا د ۱۳۶۲ هجري لمريز کال د میزان په (۱۶) او (۱۷) نیټه د پېښور د عیدگاه په جامع جوړمات کې د مرحوم فاتحه اختل کېږي او په دغه فاتحه کې په زرگونو عالمان، روحانیون مجاهدین، مهاجرین او د پاکستان انصار وروڼه گډون کوي.

د - ۱۹۸۲ میلادی کال د اکتوبر په (۳۱) نیټه جناب حاجي آغا، صوفي جان آغا او د مرحوم نور منسوبین د سعودی عربستان څخه پاکستان ته رسېږي. او بیا د عقرب شپاړسمه د فاتحې ورځ اعلانوي او فاتحې ته په زرگونو علاقه مندان راځي.

بیا د جمعې په ورځو کې د قرآن کریم ختم کېږي او د (۱۳۶۲) هجري لمريز کال د عقرب په شپاړسمه نېټه د حاجي آغا د دستار بندۍ لویه غونډه کېږي. او حاجي آغا د مرحوم نخرالشاخ صاحب د جانشین اذناټ په حیث ټاکل کېږي.

جناب میا گل صاحب په ژوندانه کې خپل درې زامن حاجي آغا چه نوم ئې جناب احمد آغادي او صوفي جان چه نوم ئې جناب حامد آغادي او متواضع جان چه نوم ئې جناب حمید الله آغادي د خپلو خلیفه گانو او ماذونانو په حیث ټاکلي او په دغه خلافت کې درې واړه مساوي مگر حاجي آغاي د مشرتوب له حیثه خپل لومړنی نائب

و تهاكل او ددغه نيابت مراسم په مکه معظمه کې پرځای شول. بايد وويل شي چې نزالشائخ (رحمته الله عليه) پنځه زامن درلودل چې دهغوله جلی نځه د دريو تنو يادونه وشوه. بل دهغه مشر زوی مياجي صاحب دی چې نوم یې محمد سعيد و او نوموړی په (۱۳۲۳) هجري لمریز کال کې وفات شوی او دهغه نځه محترم مجاهد حاجي گل آغا چې نوم یې جناب محمود آغادي پاتې شوی دی چې دغه نوموړی هم د مرحوم نزالشائخ صاحب د خاصې توجه وړ ګرځيدلی و او د خپل مازون په حيث یې تهاکلی و. د مرحوم بل زری جناب حميد الله آغا مشهور په شاه جان آغا و چې د کابل د کونستې ګولخوايندې شو او تراوسه پورې (۱۳۶۲) درک یې معلوم نه دی او په غالب ګمان چې شهيد شوی وی (انالله وانالیراجعون) ددغه شهيد نځه چې يو متدين او زړور شخص و پنځه زامن پاتې دی چې هغه د محمد سلطان آغا، محمد آصف آغا، محمد فرید آغا، محمد يعقوب آغا او محمد داؤد آغا نځه عبارت دی چې دغو ټولو په مقدس جهاد کې برخه اخستې او لا تر اوسه په جهاد کې مشغول دی.

په پای کې د مرحوم نزالشائخ صاحب د پاره د لوی او مهربان خدای په دربار کې د مغفرت او ورته دم پراخه عزت دعا کوو

او وايو:

اللهم اغفره وارحمه واسكنه جنة الفردوس، وحقق اماله المحسنة
في حق الاسلام والمسلمين وتصرة المجاهدين في سبيلك في كل مكان

لا سيما المجاهدين الافغان ، وانقذ بلدهم الاسلامي وسائر البلدان
 الاسلامية من شر الكفار والمخدين . كذا لك ندعوكم اللهم ان ترزق اهل
 الفقيد الحرين الصبر والسلون والاجرا الجزيل وان تجعلهم ائمة المهدي والعلم
 وانصار الدينك الحنيف . وصلى الله على سيدنا ومولانا محمد وعلى آله واصحابه
 ومن تبعهم باحسان الى يوم الدين .

پېښور — ۱۳۶۲ هجري لمریز کال عقرب .

شماره	موضوع	صفحه
۱	دمتزعج شوخبری	الف، ب، ج، د
۲	لومری فصل د فخر الشائخ میا گل متاعلی ژوند	۶
۳	د تګاب د حمید پیر شریفییه مبارکه مدرسه	۹
۴	د مدرسې طالبانوا عاشد، هستوګنه او د درس غرنګوالي	۱۴
۵	دار الحفاظ	۱۸
۶	دومه فصل د مرحوم فخر الشائخ تصوفی ژوند	۲۲
۷	درېم فصل سیاست مدارانوسره دهغه د صراحت دنیا او د	
۸	دیني عالمانو په اعتسابونو او مظاهرو کې دهغه کلون کول.	۳۰
۹	د بیریغ کال	۳۲
۱۰	د الحاد شخه مخنیوی په غرض د مرحوم توجیه	۳۶
	خلوړم فصل د دغه لوی مجاهد د جهاد او هجرت	
	په باب او د جهاد په ساحه کې دهغه خدمتونه.	۵۱

پای

بسم الله الرحمن الرحيم

بنا سبت و فائز المثلث یخ سرور مجاهدان چشم و چراغ اهل حق
معدودنا و مودنا محمد شریف شگای مولدا
و حریمی مدنا

آه از فخر المثلث یخ رسانی اهل دل
آنگو قلوب را از دانش کاشف اسرار بود
خانقاه قادری را ابو محمد تائبانک
بوستان خواجگان را ابر دریا بار بود

عارف حق عالم دین رهبر روشنفکر
خازن گنج علوم سید ابرار بود
در جهاد راه حق در حفظ ناموس وطن
شیر مرد در ز مجوی و سرور و لار بود

شد میا جبر از وطن در آخر عمر عزیز
گرچه نخو در امر دین از زمره نصار بود
بعد طوف خانه حسن بجانان داجان
جان سپردن این چنین دلد اوگانرا کار بود
زادگاه وی گلاب و خواجگان هوش گوی یار
ای خوشامردی که خاکش در حریم یار بود

در دم آخر دنیا زوی زادگاه خدا
رستگاری دهن از پنجه کفار بود

سال تاریخ و فائز «مفهر انوار» گوی
زادگاه وی در زندگانی سفر انوار بود

صدیق و خدمت دیرین و فیض بخت این
مسلک به خلیل

داکتر عادل پروانی